

МЕЂУНАРОДНА ИЗБОРНА ПОСМАТРАЧКА МИСИЈА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА – ОПШТИ ИЗБОРИ, 4. ОКТОБАР 2026.

ИЗЈАВЕ О ПРЕЛИМИНАРНИМ НАЛАЗИМА И ЗАКЉУЧЦИМА

ПРЕЛИМИНАРНИ ЗАКЉУЧЦИ

На општим изборима 4. октобра постојала је стварна конкуренција и кандидати су углавном успјели доћи до бирача. Политичка сцена је дубоко подјиљена, окарактерисана сукобљеним наративима који су још увијек укоријењени у ратним подјелама. По први пут је уведена употреба информационих и комуникационих технологија широм земље како би се ријешили дугогодишњи проблеми са интегритетом избора, иако су кашњења и недостаци ограничили транспарентност у фази имплементације. Изборна администрација уложила је значајне напоре, али упорна институционална и оперативна ограничења, у комбинацији са повећаним одговорностима, утицала су на дјелотворност и правовременост њеног рада. Право гласа и даље је подложно дискриминаторним ограничењима на основу етничке припадности и пребивалишта. Неке опште законске одредбе неоправдано су ограничиле политички дискурс у предизборном периоду. Ограничен приступ непристрасним информацијама у већини праћених медија, у комбинацији с недостатком надзора над традиционалним и друштвеним медијима, умањило је способност бирача да донесу информисану одлуку. Приликом рјешавања изборних спорова, Централна изборна комисија (ЦИК) била је преоптерећена приговорима на рано вођење кампање, а значајни случајеви злоупотребе административних ресурса остали су неријешени. Изборни дан је протекао мирно, иако су уочене техничке потешкоће у кориштењу информационо-комуникационих технологија, сложене процедуре у процесима гласања и бројања гласова, те проблеми с тајношћу гласања. На посматраним бирачким мјестима, ручно бројање показало је само мања одступања у односу на електронске резултате.

Изборни правни оквир пружа свеукупну примјерену основу за одржавање демократских избора. Опсежним измјенама и допунама закона које је Канцеларија високог представника наметнула 2022. и 2024. године ојачане су заштитне мјере и спроведене су неке од ранијих препорука ODIHR-а. Међутим, важне препоруке ODIHR-а Европске комисије за демократију кроз права Вијећа Европе (Венецијанска комисија) које се односе на рјешавање питања ограничења права гласа заснована на етничкој припадности и пребивалишту, злоупотребу административних ресурса, рјешавање изборних спорова, надзор над финансирањем изборне кампање и одвраћајуће санкције и даље нису спроведене. Поред тога, законодавство садржи неколико широко формулисаних одредби које, према садашњем тумачењу и примјени, изазивају забринутост због несразмјерних ограничења слободе изражавања. Закон, такође, недовољно уређује поновно бројање гласова, дајући ЦИК широка дискрециона овлашћења без одговарајућих механизма заштите од произвољних и селективних одлука.

Изборна администрација уложила је значајне напоре у извршавању својих обавеза, али су стална институционална и оперативна ограничења утицала на ефикасност и благовременост њеног рада. Техничке припреме обиљежили су значајни изазови, укључујући знатна кашњења у распоређивању уређаја информационих и комуникационих технологија (ИКТ), потешкоће у формирању бирачких одбора (БО) и ангажовању техничких оператера, као и касно и недовољно спроведену обуку чланова изборних комисија и едукацију бирача о новим начинима гласања и новом гласачком листићу. Углавном, ЦИК је уживала повјерење одређеног броја политичких странака и организација цивилног друштва, уз признавање својих ограничених капацитета, док је неколико актера изразило забринутост у погледу његове независности и непристрасности.

Законске измјене и допуне из 2024. године предвиђају кориштење изборних ИКТ технологија на подручју цијеле земље. Информационе технологије уведене су као одговор на претходно

изражену забринутост због лажног представљања бирача и лажираног пребројавања гласова, уз наведени циљ додатне заштите интегритета избора. Закон не садржи довољно одредби за дјелотворну примјену, а распоређивање изборних технологија проведено је ужурбано, уз ограничени временски рок за тестирање, едукацију бирача и обуку изборне администрације. Како би се омогућила употреба скенера, ЦИК је морала користити широка дискрециона овлашћења за промјену формата гласачког листића без измејена и допуна закона, замјењујући имена кандидата борјевима. Осим тога, у закону недостају јасни критерији за поновно бројање у случајевима неподударања између ручног бројања и бројања скенером, остављајући такве одлуке дискреционој оцјени ЦИК-а. Иако је распоређивање информационих и комуникационих технологија повећало очекивања о јачању интегритета извора, кључним аспектима изборног процеса недостајала је транспарентност, јер релевантне информације о напретку провођења и интегритету система информационо-комуникационих технологија нису биле јавно доступне на вријеме, а што је супротно међународним препорукама.

Централни бирачки списак, који води ЦИК, садржи 3,4 милиона регистрованих бирача. Од тог броја, 48.078 бирача регистровано је за гласање из иностранства. Актери су уопштено изразили повјерење у инклузивност бирачког списка, упркос томе што се на њему и даље налазе преминули бирачи, као и бирачи који имају формално пријављено пребивалиште у земљи, иако *de facto* живе у иностранству. Многи актери су изразили очекивање да ће употреба уређаја за идентификацију бирача ефикасно спријечити злоупотребу таквих уноса. Иако су бирачи имали довољно могућности да провјере сопствене податке у бирачком списку, ЦИК није објавила прелиминарни бирачки списак на интернету, како је прописано законом, чиме су ограничене могућности за ефикасан јавни надзор. Супротно међународним стандардима, особе којима су судском одлуком одузета пословна способност, лишене су бирачког права.

Право гласа и право кандидовања за предсједничке мандате на државном и ентитетском нивоу и даље подлијежу дискриминаторним ограничењима заснованим на етничкој припадности и пребивалишту, упркос пресудама Европског суда за људска права и ранијим препорукама ODIHR-а и Савјета Европе. Поред то, релевантне одлуке Уставног суда БиХ и даље су неријешене. У оквиру свеобухватног инклузивног процеса, ЦИК је овјерила учешће 75 од 77 политичких странака које су поднијеле пријаву и сва четири независна кандидата, а потом и 29 коалиција, које су кандидовале укупно 7.028 кандидата, од којих су 2.977 жене. Могуће да су опсежни захтјеви у погледу документације, укључујући обавезу достављања идентичне документације у електронском и штампаном облику, отежавали потенцијалним кандидатима остваривање права на кандидовање.

Жене су и даље недовољно заступљене у политичком животу и чине 21 одсто чланица државаног законодавног тијела, те 33 одсто, односно 28 одсто чланица у законодавним тијелима Федерације БиХ и Републике Српске. На челу Савјета министара је жена. Ипак, жене чине свега 20 одсто његових чланова и 23,5 одсто министарских функција у ентитетским владама. Иако су све кандидатске листе испуниле родну квоту од 40 одсто, жене су биле носиоци свега око 14 одсто листа за законодавна тијела на државном и ентитетском нивоу. Многи саговорници Изборне посматрачке мисије ODIHR-а навели су да се кандидаткиње често номинују само формално, како би се испунила родна квота. Измјене и допуне закона из 2024. године, којима се од политичких странака захтијева да током изборне кампање промовишу родну равноправност, нису довеле до примјетног повећања видљивости кандидаткиња на овим изборима.

Изборна кампања била је такмичарског карактера и основне слободе су поштоване, док су кандидати првенствено циљали на своје етничке заједнице и забиљежено је неколико случајева негативне кампање и реторике која подстиче подјеле. Званични период изборне кампање трајао је од 4. септембра до 3. октобра. У складу са забраном преурањене кампање, која је важила од расписивања избора до почетка званичне изборне кампање, политичким актерима изречене су

новчане казне у укупном износу од 655.500 КМ, углавном због неплаћених објава на друштвеним мрежама. У недостатку одговарајућих прописа којима би се регулисала злоупотреба административних ресурса, након расписивања избора ентитетске, кантоналне и општинске власти су или вршиле ребаланс својих буџета или усмјеравале раније одобрена средства на повећање плата и пензија, као и на исплату социјалних давања и једнократних новчаних помоћи с циљем непримјереног утицаја на бираче. Такве праксе нарушиле су једнаке услове за све кандидате, пружајући носиоцима власти непримјерену предност.

Прописи који уређују изборну кампању примјењују се и на онлајн простор. Ипак институционални оквир за рјешавање питања у вези са онлајн кампањом није довољно развијен, нити је било којем органу повјерен надзор над вођењем кампање на интернету или комуникација са великим технолошким компанијама. Иако је ЦИК примјењивала прописе о изборној кампањи и изрицала санкције, није била укључена у праћење онлајн кампање нити је користила доступне механизме за пријављивање садржаја, наводећи као разлог слабе реакције јавности на платформама у прошлости. У потпуности, недостатак јавно доступних информација о активностима надлежних органа и начину на који су платформе примјењивале своја правила умањило је транспарентност и ефикасност спровођења прописа. Праћење друштвених мрежа које је спровела Изборна посматрачка мисија ODIHR-а указало је на поларизовано онлајн окружење, у којем се већина изборних кандидата у великој мјери ослањала на друштвене мреже. Онлајн дискурс обликовали су и анонимни медијски портали и налози на друштвеним мрежама, мреже за привлачење кликова са сензационалистичким садржајем (clickbait) и садржаји генерисани помоћу вјештачке интелигенције, који су често садржавали обмањујуће информације и запаљиву реторику. Одсуство надзора над овим активностима, заједно са недостатком обавеза великих технолошких компанија да ублаже ризике које они представљају, умањило је могућност бирача да донесу информисане одлуке.

Прописи о финансирању изборне кампање предвиђају јавно и приватно финансирање, као и ограничења у погледу донација и расхода, али захтјеви у погледу извјештавања не омогућавају бирачима приступ релевантним информацијама о таквом финансирању прије изборног дана. Сви кандидати су доставили тражене предизборне извјештаје и позитивно је то што је ЦИК учинила да извјештаји буду доступни на интернету. Иако је ЦИК надлежна за надзор над финансирањем политичких странака и изборних кампања, објављивање финансијских извјештаја и изрицање санкција, истој недостају неопходни ресурси и методологија за ефикасан надзор. Недавним измјенама и допунама прописа пооштрени су захтјеви у погледу извјештавања, али и даље постоје недостаци, укључујући непостојање рока за спровођење ревизије и одсуство прописа којима се уређује вођење кампање од стране трећих лица. Углавном, регулаторни оквир, на начин на који се тренутно примјењује, не обезбјеђује транспарентност и ефикасан надзор.

Медијско окружење је плуралистичко, али подијељено дуж етничких и политичких линија, док независност медија нарушавају политички и пословни интереси, као и континуирани притисци на новинаре, што доводи до аутоцензуре и других ограничења. Од последњих општих избора, усвојено је више рестриктивних законодавних иницијатива на државном и ентитетском нивоу, укључујући поново криминализацију клевете у Републици Српској. Већина медија које је пратила Изборна посматрачка мисија ODIHR-а за изборе није се придржавала законске обавезе да обезбјеђи уравнотежено и непристрасно извјештавање о изборима. Поред тога, сва три јавна емитера нису извјештавала о изборној кампањи у информативним емисијама, већ су се усредсредила на извјештавање о припремама за изборе и опширно извјештавање о актуелним носиоцима власти у њиховом службеном својству. Приватни медији су пружали значајан обим информативног извјештавања о изборним кандидатима, али је исто било страначки пристрасно. Ови фактори, заједно са умјереним учешћем у дебатама, ограничили су приступ бирача уравнотеженим информацијама и њихову могућност да донесу информисану одлуку. Упркос

законској обавези, Регулаторна агенција за комуникације није систематски пратила рад медија нити је изрицала санкције за кршење правила о извјештавању о изборима.

Иако бирачи и изборни кандидати имају приступ правним лијековима у случају повреде својих изборних права и иако је у предизборном периоду размотрен велики број предмета, систем рјешавања изборних спорова и даље је у великој мјери неефикасан и недовољно кадровски и материјално обезбијеђен. Механизам ЦИК-а за разматрање приговора био је знатно оптерећен разматрањем око 700 приговора и пријава запримљених у предизборном периоду, који су се углавном односили на наводе о преурањеној изборној кампањи. Истовремено, недостаци у правном оквиру онемогућили су ЦИК-у да се адекватно бави тежим облицима изборних неправилности, нарочито злоупотребом административних ресурса. Упркос ранијим препорукама ODIHR-а, транспарентност административног и судског рјешавања изборних спорова остала је ограничена, при чему ЦИК није објављивала одлуке нити текстове приговора, а судска рочишта нису била отворена за јавност.

Закон предвиђа посматрање свих фаза изборног процеса од стране домаћих и међународних посматрача, као и посматрача које именују политички субјекти. У оквиру инклузивног процеса, ЦИК је акредитовала 306 међународних и 1.659 домаћих посматрача. Посматрачка Коалиција организација цивилног друштва за посматрање избора „Под лупом“ и Transparency International БиХ спроводили су активности дугорочног посматрања, док је „Под лупом“ на изборни дан ангажовао и око 9.000 краткорочних посматрача.

Изборни дан протекао је мирно, али уочен је низ техничких потешкоћа и проблема са компликованим процесом гласања. Забијежена су мања кашњена приликом отварања на три четвртине посјећених бирачких мјеста због дуготрајних поступака отварања и проблема са новим ИКТ уређајима. Изборни службеници су углавном адекватно управљали кориштењем уређаја, процес је углавном негативно оцијењен на 6 одсто посматраних бирачких мјеста, што представља значајан број. Негативна запажања углавном су се приписивала озбиљним недостацима у осигуравању тајности гласања и техничким проблемима са новим уређајима, попут неуспјешног препознавања отисака прстију, заглављивања папира или неприхваћања гласачких листића унутар скенера. Надаље, чини се да су бирачи, посебно старије особе, имали потешкоћа с означавањем својих гласачких листића, што указује на недовољну едукацију бирача. Готово половина бирачких мјеста није омогућила самосталан приступ особама са смањеном покретљивошћу. Провођење бројања негативно је оцијењено у 25 од 121 посматрања, углавном због значајних процедуралних пропуста, што указује на то да су изборни службеници имали ограничено разумијевање сложених поступака и покушали пронаћи практична заобилазна рјешења. Ручно бројање је показало мања одступања од електронског бројања. Иако је процес утврђивања и обједињавања изборних резултата уопштено позитивно оцијењен, иако у неколико случајева посматрачи МИПМ-а нису могли у потпуности пратити унос података о резултатима и провјерити њихову тачност, на тај начин смањујући транспарентност

ПРЕЛИМИНАРНИ НАЛАЗИ

Контекст

Према Уставу утврђеном Општим оквирним споразумом за мир из 1995. године, познатим као Дејтонски мировни споразум (ДМС), Босну и Херцеговину (БиХ) чине два ентитета: Федерације Босне и Херцеговине (ФБиХ) и Републике Српске (РС).¹ Устав Бошњацима, Хрватима и Србима

¹ Поред тога, Брчко дистрикт има посебан статус самоуправне административне јединице под директним суверенитетом државе.

даје статус конститутивних народа, док се грађани који се не изјашњавају као припадници ниједног од ових народа могу изјаснити као „Остали“.²

Општи избори 2022. године довели су до формирања власти на државном нивоу, коју су чиниле Социјалдемократска партија (СДП), Народ и правда (НиП) и Наша странка (НС), заједнички познате као Тројка, заједно са Хрватском демократском заједницом БиХ (ХДЗ БиХ) и Савезом независних социјалдемократата (СНСД). У марту 2024. године БиХ је отворила приступне преговоре са Европском унијом (ЕУ), који су од тада у застоју до именовања главног преговарача и спровођења реформи.³ У јануару 2025. године Тројка је раскинула коалицију са СНСД-ом, наводећи као разлог неуставно дјеловање и опструкцију законодавства повезаног са ЕУ.⁴ Након неуспјешног покушаја формирања нове владајуће већине, Савјет министара, укључујући министре из СНСД-а, остао је на дужности. Пресуда бившег предсједника Републике Српске Милорада Додика и престанак његовог мандата довели су до пријевремених избора за предсједника Републике Српске у новембру 2025. године, који су дјелимично поновљени у фебруару 2026. године након утврђивања неправилности, а на којима је побиједио кандидат СНСД-а Синиша Каран.

Избори 4. октобра 2026. године, одржани су ради избора представника на државном, ентитетском и кантоналном нивоу. Јавност је углавном поздравила прву примјену изборних информационо-комуникационих технологија (ИКТ) на територији цијеле земље и подстакла је очекивања у погледу интегритета изборног процеса и уживала снажну подршку међународне заједнице која је присутна у земљи. Избори су одржани усред разочарања бирача у политичке актере и у поларизованом окружењу обиљеженом подијељеним реакцијама на смрт Ратка Младића, осуђеног за ратне злочине, злочине против човјечности и геноцид, што је довело до подношења кривичних пријава против политичара из Републике Српске због наводног величања Младића.⁵ На изборе се углавном гледало као на утрку између СДП-а и Странке демократске акције (СДА) за водећу улогу у формирању власти након избора, као прилика за ХДЗ БиХ да освоји мјесто у Предсједништву БиХ, те, у Републици Српској, као настојање блока предвођеног СНСД-ом да задржи власт освајањем мандата предсједника Републике Српске и већине у Народној скупштини Републике Српске.

Жене су и даље недовољно заступљене у изабраним органима и органима власти, чинећи 21 одсто посланика у Парламентарној скупштини БиХ, те 33 одсто и 28 одсто посланика у законодавним органима ФБиХ и РС. На челу Савјета министара БиХ налази се жена. Међутим, жене чине 20 одсто његових чланова и 23,5 одсто министара у ентитетским владама.

Правни оквир и изборни систем

Општи избори су првенствено уређени Уставом БиХ, Изборним законом из 2001. године (последњи пут измијењеним 2024. године) и Законом о финансирању политичких странака из

² Према последњем попису становништва из 2013. године, 50,11 одсто становништва БиХ изјаснило се као Бошњаци, 30,78 одсто као Срби, 15,43 одсто као Хрвати, док се 3,68 одсто изјаснило као Остали или се није изјаснило.

³ Погледати [Закључке Европског савјета](#) о отварању приступних преговора и условима од 21–22. марта 2024. године (EUCO 7/24). Погледати такође [Извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини](#) од 4. новембра 2025. године.

⁴ Погледати [Заједничку изјаву Тројке](#) од 23. јануара 2025. године. Посланици СНСД-а у РС БиХ били су уздржани приликом гласања о хитном разматрању Закона о граничној контроли и Закона о заштити личних података, који су усвојени гласовима СДС-а, Партије демократског прогреса (ПДП) и Листе за правду и ред.

⁵ Посланици СДП-а су 28. августа поднијели кривичне пријаве Тужилаштву БиХ против Милорада Додика, Сташе Кошарца, Ненада Стевандића и Драшка Станивуковића.

2012. године (последњи пут измијењеним 2016. године).⁶ У цјелини, правни оквир пружа адекватну основу за демократске изборе. Опсежним измјенама закона које је наметнула Канцеларија високог представника (OHR) 2022. и 2024. године ојачане су мјере заштите интегритета изборног процеса и спроведене су неке од ранијих препорука ODHIR-a.⁷ Канцеларија високог представника је као разлоге за наметање измјена навела неуспјех домаћих актера да постигну договор о реформама и настојање да се унаприједи интегритет изборног процеса.⁸ Различити актери поздравили су ове измјене, док је неколико политичких актера указало на то да их није усвојио Парламент након јавних консултација и да не уживају широк политички консензус, супротно обавезама преузетим у оквиру ОЕБС-а.⁹ Приједлог измјена који је ЦИК поднијела 2025. године заустављен је у Дому народа Парламентарне скупштине БиХ.¹⁰

Упркос недавним измјенама и допунама, поједини дуготрајни и неодложни проблеми који утичу на изборни процес и даље нису у довољној мјери ријешени законодавством и његовом примјеном. Конкретно, злоупотреба административних ресурса и даље није адекватно регулисана, систем рјешавања изборних спорова није довољно ефикасан и транспарентан, надзор над финансирањем изборне кампање и даље је недјелотворан, док примјена изборних технологија захтијева додатно нормативно уређење. Поред тога, закон не прописује јасне и објективне критеријуме за све врсте поновног бројања гласова по службеној дужности, чиме се ЦИК-у дају широка дискрециона овлашћења која не пружају заштиту од произвољне и селективне примјене. Свеобухватније уставне реформе, укључујући оне неопходне за укидање дискриминаторних ограничења у остваривању бирачких права, и даље су у застоју.¹¹

Поред тога, релевантне одлуке Уставног суда БиХ остају и даље неријешене.

Поједине широко формулисане законске одредбе, како се тренутно тумаче и примјењују, изазивају забринутост због неоправданих ограничења слободе изражавања.¹² Наиме, забрана ширења дезинформација широко је тумачена тако да се санкционише критика рада изборне администрације и изборних технологија.¹³ Кривично дјело психичког насиља, за које је

⁶ Устави и закони ентитета и Брчко дистрикта такође се примјењују на одређене аспекте изборног процеса. Правни оквир допуњен је прописима и одлукама ЦИК-а.

⁷ Конкретно, измијењени закон оставља изборној администрацији више времена за разматрање приговора, јача одвраћајући ефекат санкција за кршење правила изборне кампање, уводи мјере заштите ради јачања непристрасности изборне администрације на нижим нивоима и обавезује ЦИК да објављује информације о приговорима и одлукама.

⁸ Дејтонским мировним споразумом такође је успостављена Канцеларија високог представника (OHR), међународно тијело задужено за надзор над спровођењем цивилних аспеката мировног споразума, укључујући овлашћење „да доноси обавезујуће одлуке“ и „предузима мјере против јавних званичника како би се осигурало ефикасно функционисање државних институција“.

⁹ Став 5.8 [Копенхагенског документа ОЕБС-а из 1990. године](#) предвиђа да се законодавство „усваја на крају јавног поступка“.

¹⁰ Циљ ових измјена био је да се омогући преиспитивање унутрашње организације ЦИК-а без потребе за одобрењем Савјета министара, утврђивање изгледа гласачког листића и насумичан одабир бирачких мјеста за контролно поновно бројање гласова.

¹¹ Погледати пресуде Европског суда за људска права (ECtHR) у предметима [Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине](#), [Зорнић против Босне и Херцеговине](#), [Пилав против Босне и Херцеговине](#) и [Шлаку против Босне и Херцеговине](#). У складу са Ревидираним акционим планом за извршење пресуда Европског суда за људска права, Савјет министара је у јулу 2025. године формирао радну групу од 12 чланова са задатком да изради приједлоге измјена Устава и Изборног закона. Ниједна измјена није усвојена до данас. Од јуна 2026. године, [надзор Комитета министара над извршењем пресуда ECtHR-а](#) и даље је у току.

¹² Став 34 [Општег коментара бр. 34](#) о члану 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима (ICCPR) наводи да ограничења не смију бити преширока, морају бити сразмјерна, примјерена својој заштитној сврси и представљати најмање рестриктивно средство којим се та сврха може постићи. Начело сразмјерности мора се поштовати како у самом закону, тако и у његовој примјени од стране управних и судских органа. Погледати такође [Извјештај Венецијанске комисије о слободи изражавања, забрани говора мржње и промовисању плурализма у контексту изборних кампања](#).

¹³ На примјер, ЦИК је у више наврата санкционисала СНСД због изјава у вези са вјеродостојношћу новоуведених изборних технологија, које је оцијенио као нетачне информације.

предвиђена казна затвора до пет година уколико је почињено путем интернета, политичари су користили као одговор на наводно увредљив и клеветнички говор,¹⁴ док је забрана преурањене изборне кампање примјењивана на начин којим се неоправдано ограничавао политички дискурс (Погледати *Изборна кампања и Рјешавање изборних спорова*).

Одржано је шест изборних уткра на три нивоа власти, при чему се сви мандати додјељују на период од четири године. На државном нивоу, бирачи су гласали за трочлано Предсједништво и Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (ПД ПСБиХ).¹⁵ На ентитетском нивоу, бирачи у ФБиХ гласали су за Представнички дом Парламента ФБиХ (ПД ФБиХ) и десет кантоналних скупштина. Бирачи у РС гласали су за Народну скупштину Републике Српске (НСРС), те предсједника и два потпредсједника РС.¹⁶ Већина посланика у ПД ПСБиХ, ПД ФБиХ и НСРС бира се путем система преференцијалног гласања у вишечланим изборним јединицама. Додатна компензацијска мјеста додјељују се кандидатима са затворених странаčkih листа, како би се осигурала пропорционална заступљеност странка и коалиција.¹⁷ Након непосредних избора, биће одржана четири посредна избора.¹⁸

Упркос дугогодишњим препорукама ODIHR-а, као и постојећим законским захтјевима, разграничење изборних јединица и даље је у застоју, с обзиром на то да је уско повезано са заступљеношћу три конститутивна народа, због чега значајна одступања у броју бирача по мандату и забринутост у погледу једнакости гласа и даље нису ријешени.¹⁹

Изборна администрација

Изборну администрацију чине ЦИК, 143 општинске или градске изборне комисије (ОИК/ГИК), као и око 5.204 бирачка одбора (БО) и 385 мобилних тимова.²⁰ Иако су жене биле добро

¹⁴ У јулу 2026. године, Општински суд у Сарајеву осудио је блогера Амира Пашића Фаћу на двије године и осам мјесеци затвора због психичког насиља почињеног путем друштвених мрежа у вези са поновљеним вербалним нападима на јавне личности и новинаре током 2025. године. У септембру је поново ухапшен након пријаве начелнице општине и кандидаткиње на изборима Бењамине Карић, у вези са наводно увредљивим изјавама на интернету. [Општи коментар бр. 34](#) о члану 19 ICCPR -а наводи да „начело сразмјерности мора такође узети у обзир облик изражавања о којем је ријеч, као и средства његовог ширења“. На примјер, значај који Пакт придаје неспутаном изражавању нарочито је висок у околностима јавне расправе у демократском друштву која се односи на личности из јавног и политичког живота.“

¹⁵ Трочлано Предсједништво бира се простом већином, при чему бирачи из ФБиХ бирају једног бошњачког и једног хрватског кандидата, а бирачи из РС једног српског кандидата. Три члана Предсједништва ротирају се на мјесту председавајућег сваких осам мјесеци.

¹⁶ Кандидат који освоји највећи број гласова бира се за предсједника, док се кандидати са највећим бројем гласова из преостала два конститутивна народа бирају за потпредсједнике.

¹⁷ Сваком од конститутивних народа загарантована су најмање четири мандата и у ПД ФБиХ и у НСРС. ПД ПСБиХ има 42 посланика: 21 се бира из пет вишечланих изборних јединица у ФБиХ, а девет из три вишечлане изборне јединице у РС. Седам, односно пет мандата додјељује се путем компензационог система. ПД ФБиХ има 98 заступника, од којих се 73 бирају из 12 вишечланих изборних јединица, док се 25 мандата додјељује путем компензационог система. НСРС има 83 посланика, од којих се 63 бирају из девет вишечланих изборних јединица, док се 20 мандата додјељује путем компензационог система.

¹⁸ Десет кантоналних скупштина бира Дом народа Парламента ФБиХ (ДН ФБиХ). ПД ФБиХ и НСРС бирају Дом народа Парламентарне скупштине БиХ (ДН ПСБиХ). ДН ФБиХ и ПД ФБиХ бирају предсједника и потпредсједнике ФБиХ.

¹⁹ За ПД ПСБиХ, у четири од осам вишечланих изборних јединица одступање премашује дозвољених 15 одсто од просјечног броја регистрованих бирача по мандату. За ПД ФБиХ то је случај у шест од 12 вишечланих изборних јединица, а за НСРС у три од девет. Уставни суд је 2010. године констатовао да начин утврђивања изборних јединица може утицати на степен у којем се изборни резултати претварају у заступљеност појединих конститутивних народа.

²⁰ ЦИК је стално тијело од седам чланова које Парламент именује на мандат од седам година и чине га два Бошњака, два Хрвата, два Србина и један из реда Осталих. ОИК именују општинске и градске власти на мандат од седам година, након отвореног поступка избора и уз одобрење ЦИК-а. Бирачки одбори су привремена тијела која чине нестраначки предсједници које именује ЦИК и чланови које предлажу изборни субјекти заступљени у државном и ентитетским парламентима, укључујући 20 БО за гласање из иностранства у 13 земаља.

заступљене у изборним комисијама средњег нивоа, чинећи 47 одсто чланова ОИК/ГИК, укључујући 37 одсто председника ОИК/ГИК, само двоје од седам чланова ЦИК-а су жене, што је испод прописане родне квоте.²¹ Углавном, ЦИК је уживала повјерење појединих политичких странака и организација цивилног друштва (ОЦД), препознавајући своје ограничене капацитете, неколико актера је изразило забринутост у погледу његове независности и непристрасности.

ЦИК је донијела или ажурирала неколико прописа, укључујући формат гласачког листића, употребу информационо-комуникационих технологија, именовање БО и техничких оператера, регистрацију бирача и кандидата, као и финансирање кампање. Међутим, поједини аспекти процеса ријешени су са закашњењем или су остали недовољно разрађени, укључујући примјену информационо-комуникационих технологија (ИКТ), као и провјеру и утврђивање изборних резултата.²² Упркос законским захтјевима, нису сви прописи и инструкције објављивани досљедно и благовремено. ЦИК је одржавала редовне јавне сједнице које су преношене уживо, а чији су снимци били доступни на интернету. Међутим, већина сједница сазивана је у кратком року, што није омогућавало лично присуство посматрача, док су суштинске расправе вођене током састанака затворених за јавност. Овакве праксе умањиле су транспарентност и јавну одговорност ЦИК-а.

ЦИК није располагала довољним људским ресурсима за испуњавање својих тренутно повећаних надлежности, што је утицало на његове оперативне капацитете.²³ Упркос значајним напорима изборне администрације, континуирани изазови, укључујући велико оптерећење и недовољне финансијске и људске ресурсе на свим нивоима, умањили су ефикасност припрема. Иако је изборна администрација испоштовала већину рокова, дошло је до значајних кашњења у појединим техничким и административним областима. Формирање бирачких одбора значајно је каснило у већини општина, првенствено због недовољног броја приједлога политичких странака, што је одражавало њихову ограничену базу подршке и етничку заступљеност у појединим подручјима, као и због одустајања пријављених кандидата и ограниченог броја кандидата у евиденцији коју воде ЦИК и ОИК. Ове потешкоће приписане су повећаним обавезама у вези са употребом информационо-комуникационих технологија, недостатку квалификованог особља, ниским накнадама и општем недостатку интересовања. Из истих разлога, појавили су се и изазови у обезбјеђивању довољног броја техничких оператера. Дана 2. октобра, ЦИК је смијенила 1.563 председника и потпредседника бирачких одбора у 112 општина, док су ОИК навеле сличне податке о повлачењима међу осталим члановима БО.

Већина ОИК објавила је своје одлуке о одређивању бирачких мјеста и формирању бирачких одбора, иако недосљедно, на интернет страницама општина или локалним огласним таблама. ОИК су одржавале сједнице на *ad hoc* основи, углавном о оперативним питањима, којима су представници политичких странака или посматрачи ријетко присуствовали. Неколико ОИК навело је да су упутства ЦИК-а издавана са закашњењем, док су смјернице биле ограничене и недовољно јасне, што је довело до неизвјесности у погледу појединих процедура.²⁴ Дугорочни

²¹ Према закону, сви државни органи морају испуњавати родну квоту од 40 одсто и одражавати етнички састав одговарајуће општине. У складу са устаљеном праксом, ОИК/ГИК су, посматране у цјелини, испуниле захтјев у погледу родне заступљености, док 27 ОИК-а није испунило овај захтјев.

²² Првенствено у вези са поступцима гласања и бројања гласова уз употребу ИКТ-а, именовањем бирачких одбора и ИКТ оператера, регистрацијом бирача и кандидата, као и финансирањем изборне кампање.

²³ ЦИК има око 60 запослених који пружају стручну и административну подршку, у складу са систематизацијом радних мјеста и организационом структуром из 2014. године. У приједлогу правилника о унутрашњој организацији из 2023. године, ЦИК је предвидјела удвостручавање броја стручног особља, уз могућност ангажовања додатног стручног кадра за увођење ИКТ-а. Савјет министара БиХ није одобрио овај Правилник.

²⁴ Ово се, на примјер, односило на именовање чланова бирачких одбора, спровођење „пробних“ избора, активности обуке, распоређивање и одговорности оператера, транспорт изборне ИКТ опреме и активности на дан избора.

посматрачи Изборне посматрачке мисије ODIHR-а (ИПМ ODIHR-а) оцијенили су ОИК као уопштено дјелотворне и посвећене.

Кашњења у ангажовању особља бирачких одбора и испоруци уређаја информационих и комуникационих технологија довела су до одлагања обука у већини обухваћених локација. Уз подршку добављача уређаја информационих и комуникационих технологија и међународних актера, ЦИК је спровела програм обуке за ОИК-е, тренере и бирачке одборе. Већина обука које су посматрали дугорочни посматрачи Изборне посматрачке мисије ODIHR-а није свеобухватно обухватила све кључне аспекте, укључујући руковање ИКТ уређајима, заштиту тајности гласања, важење гласачких листића, попуњавање записника и усаглашавање резултата. Формат обуке пружао је ограничене могућности за практично увјежбавање коришћења нових уређаја, док приручници нису били довољно јасни у погледу појединих процедура на дан избора и руковања ИКТ уређајима.

Увођење ИКТ-а, заједно са новим изгледом гласачког листића, захтијевало је интензивнију едукацију бирача. Кампања ЦИК-а, покренута око два мјесеца прије изборног дана, углавном је била ограничена на материјале у електронским медијима и на друштвеним мрежама.²⁵ Ови материјали обухватали су процедуре гласања уз коришћење нових уређаја, право на слободно и тајно гласање, учешће жена и бирача који први пут гласају, као и „говор мржње“ током изборне кампање. Неколико међународних актера подржало је теренске активности ЦИК-а на едукацији бирача о коришћењу изборних ИКТ уређаја и измјенама процедура гласања, док су ОЦД и политичке странке такође спроводиле активности информисања бирача. Међутим, обим и досег ових активности остали су ограничени, при чему су активности биле првенствено усмјерене на урбана подручја, што је потенцијално оставило старије становништво и становништво у руралним подручјима без довољно информација.²⁶ Иако је укључивање више различитих актера проширило активности едукације бирача, оно је истовремено носило ризик да бирачи добију недоследне или противрјечне информације.²⁷

Иако закон налаже да се приликом одређивања бирачких мјеста узму у обзир потребе бирача са инвалидитетом у погледу приступачности, саговорници Изборне посматрачке мисије ODIHR-а из организација које представљају особе са инвалидитетом указали су на дугогодишње препреке њиховом учешћу у изборном процесу. Оне су обухватале физичке препреке на многим бирачким мјестима, као и друштвене баријере и ограничену свијест изборних званичника о специфичним потребама ових бирача. Иако су аудио-визуелни материјали за едукацију бирача садржавали тумачење на знаковни језик и титлове, већина материјала за едукацију бирача и изборних материјала, укључујући гласачке листиће и изборне ИКТ уређаје, није била прилагођена потребама бирача са оштећењем вида или когнитивним потешкоћама, што је ограничавало њихову могућност да гласају самостално и тајно, супротно међународним стандардима и доброј пракси.²⁸

²⁵ [Препорука Савјета Европе о стандардима за електронско гласање из 2017. године](#) захтијева да „јавност, а нарочито бирачи, буду благовремено, прије почетка гласања, јасним и једноставним језиком информисани о корацима које треба да предузму како би гласали, као и о правилном коришћењу и функционисању система“.

²⁶ Фејсбук страница ЦИК-а забиљежила је око 720.550 прегледа током мјесеца који је претходио изборима, рачунајући 27 најпопуларнијих објава. Одвојено, страница ЦИК-а на Инстаграму забиљежила је приближно 242.200 прегледа и на Youtube око 321,200 током истог периода. Највише прегледа имала је објава јавног позива за оператере на бирачким мјестима, објављена 10. септембра.

²⁷ На примјер, поједини актери савјетовали су бирачима да не користе преференцијалне гласове.

²⁸ Погледати члан 29 [Конвенције о правима особа са инвалидитетом из 2006. године](#) (CRPD). Став 18 [Општег коментара бр. 11 из 2026. године](#) уз CRPD поново наглашава да државе треба да „обезбиједе да поступци гласања, просторије и материјали буду одговарајући, приступачни и лаки за разумијевање и коришћење особама са инвалидитетом на равноправној основи са другима, чинећи приступачност предусловом за смислено остваривање политичких права...“.

Изборне информационе и комуникационе технологије

Изборну закон измјењен је 2024. године како би се омогућила употреба ИКТ уређаја у цијелој земљи за биометријску идентификацију и аутентификацију бирача и оптичко скенирање гласачких листића, са наведеним циљем спречавања лажног представљања бирача и злоупотреба приликом бројања гласова.²⁹ Увођење ИКТ-а углавном је уживало подршку јавности.³⁰ Међутим, правни основ и финансирање за њихову употребу утврђени су измјенама и допунама које је наметнула Канцеларија високог представника, без парламентарне процедуре и широког политичког консензуса, супротно обавезама преузетим у оквиру ОЕБС-а.³¹

Употреба ИКТ-а на територији цијеле земље надовезује се на пилот пројекте из 2024. године, иако су у њима коришћене другачије технологије. У складу са међународним препорукама, ЦИК је након спроведених пилот пројеката припремила Студију изводљивости, која је садржавала низ предуслова за примјену информационих и комуникационих технологија, од којих већина није благовремено испуњена.³² Након значајног кашњења у обезбјеђивању средстава, ЦИК је у септембру 2025. године покренула поступак јавне набавке, који је изазвао велику пажњу јавности и довео до судских спорова, а који је окончан тек 18. маја 2026. године, након расписивања избора.³³ Тиме је значајно скраћено вријеме расположиво за адекватно увођење ИКТ-а, укључујући едукацију бирача и обуку изборне администрације, те су се појавиле сумње у могућност благовремене конфигурације, тестирања и распоређивања опреме прије изборног дана, супротно међународним препорукама.³⁴

Изборни закон обавезује ЦИК да донесе одлуку којом се утврђује да ли су испуњени неопходни технички услови за употребу ИКТ-а током избора. Одлука, усвојена 2. октобра, којом се потврђује да су задовољени технички услови, заснивала се и на повратним информацијама са пробних („mock“) избора одржаних 11. и 18. септембра.³⁵ Током оба тестирања, дугорочни посматрачи Изборне посматрачке мисије ODHR-а уочили су да су уређаји за биометријску идентификацију у цјелини добро функционисали. Међутим, забиљежен је низ изазова, посебно у погледу доставе изборног материјала, функционисања опреме, припремљености изборног особља и разумијевања

²⁹ Поред тога, значајан дио увођења ИКТ-а обухвата потпуно нови систем ЦИК-а за централизовано управљање изборним процесом. Систем интебрише помоћне апликације и податке са ИКТ уређаја, као и више софтверских алата за обједињавање и објављивање изборних резултата.

³⁰ Многи саговорници Изборне посматрачке мисије ODHR-а изразили су наду да ће увођење изборних ИКТ-а унаприједити интегритет изборног процеса. Погледати такође [истраживање Коалиције „Под лупом“](#), у којем је већина испитаника подржала њихово увођење.

³¹ Средства су обезбијеђена из добити Централне банке БиХ. Погледати став 5.8 [Копенхагенског документа ОЕБС-а из 1990. године](#).

³² Ови предуслови су [обухватили](#): i. благовремено обезбјеђивање средстава, ii. инклузивно учешће политичких странака и релевантних државних институција, iii. повећање броја запослених и јачање институционалних капацитета ЦИК-а, iv. јачање изборне инфраструктуре, v. континуирану едукацију бирача и vi. обуку изборне администрације.

³³ Smartmatic је изабран за добављача, а вриједност додијељеног уговора износила је 74,5 милиона КМ (приближно 38,1 милион евра; 1 КМ износи 0,51 евра). Један члан ЦИК-а [навео је](#) у издвојеном мишљењу да је Извјештај о оцјени понуда у поступку јавне набавке више пута мијењан и то под притиском, те да је алтернативна понуда неправедно дисквалификована, иако је била јефтинија за 17 милиона КМ. Током поступка јавне набавке поднесено је више жалби, што је додатно одложило поступак. Једна жалба, поднесена 28. маја, још увијек је у поступку пред Судом БиХ.

³⁴ Већина опреме увезена је и конфигурирана током последњих десет дана прије изборног дана, укључујући и систем ЦИК-а за централизовано управљање изборима, који је такође развио Smartmatic. Систем, укључујући софтвер за ручно и електронско (скенерско) бројање и пренос резултата пуштена је у рад четири дана прије изборног дана, што је оставило ограничено вријеме за тестирање. [Препорука Савјета Европе о стандардима за електронско гласање из 2017. године](#) захтијева да се ИКТ уводи постепено и прогресивно и да [свака примјена пилот пројеката електронског гласања започне знатно прије избора](#). Погледати такође [Коначни извјештај ОЕБС-а/ODHR-а о локалним изборима од 6. октобра 2024. године](#), препорука 11.

³⁵ Усвојена одлука услиједила је на темељу интерне процјене ЦИК-а о испуњавању техничких услова и запримљеног позитивног мишљења Агенције за идентификационе документе, евиденцију и размјену података (IDDEEA) и Агенције за заштиту личних података, у складу са законским захтјевима.

нових процедура од стране бирача, укључујући начин поштовања тајности гласања, нарочито међу старијим бирачима.³⁶

Иако законодавство предвиђа употребу информационих и комуникационих технологија уопштено, оно садржи значајне празнине, остављајући ЦИК-у широка овлашћења за доношење одлука. Закон не утврђује захтјеве у погледу транспарентности, одговорности, поузданости и безбједности ИКТ-а, нити пружа детаље о техничким условима који морају бити испуњени, врсти консултација које треба спровести са другим институцијама и роковима за доношење одлуке о употреби ИКТ-а на конкретним изборима, чиме се нарушавају стабилност правног оквира и процес планирања. Закон такође не прописује јасне критеријуме за обавезно поновно бројање у случају неслагања између електронског и ручног бројања, остављајући такве одлуке дискреционој оцјени ЦИК-а.³⁷ Како би омогућио употребу скенера, ЦИК је промијенила формат гласачког листића, замијенивши имена кандидата бројевима, без измјене закона.³⁸

Процес увођења информационих и комуникационих технологија (ИКТ) спроведен је убрзано и недовољно транспарентно, супротно међународним препорукама. Неколико дана прије изборног дана, поједини чланови ЦИК-а и јавност још увијек нису били информисани о напретку у примјени информационих и комуникационих технологија (ИКТ), о утврђеним и отклоњеним недостацима, нити о броју испоручених, конфигурисаних и тестираних уређаја.³⁹ Већина техничке документације није објављена, што је додатно ограничило транспарентност.⁴⁰ Супротно међународним препорукама, закон не предвиђа независну ревизију и сертификацију изборне технологије. Ипак, ЦИК је ангажовала приватног добављача за ревизију ИКТ уређаја, иако је ревизија спроведена тек 16. септембра, чиме су ограничене могућности за смислен јавни надзор и објављивање налаза прије изборног дана.⁴¹

У настојању да обезбиједи ефикасну примјену, ЦИК је успоставила посебну јединицу за ИКТ, као и координационе и пројектне тимове у које је укључено неколико државних институција. Међутим, укупна институционална подршка била је неуједначена, а према наводима ЦИК-а, поједине институције активно су ометале увођење ИКТ-а. Поред тога, управљање сајбер безбједношћу и даље представља изазов, јер земља нема довољно развијене институционалне

³⁶ Након пробних („mock“) избора одржаних 11. септембра, [ЦИК је саопштила](#) да су биометријски уређаји добро функционисали и да је пренос резултата био безбједан, док ОИК још нису биле доставиле законом прописане извјештаје о спроведеној вјежби. Прије дана избора, ЦИК није објавила информације о другим пробним („mock“) изборима нити завршни извјештај о оба пробна изборна процеса. [Копенхагенски документ ОЕБС-а из 1990. године](#) захтијева од држава учесница да „гарантују опште и једнако бирачко право пунољетним грађанима“.

³⁷ Неслагања која значи централизовани систем за управљање изборима ЦИК ће користити приликом доношења одлука о поновном бројању у Главном центру за бројање.

³⁸ Претходно поднесене [измјене закона](#) у вези са овим питањем нису усвојене у Парламенту

³⁹ Тестирањима која је организовао Smartmatic присуствовали су само представници ЦИК-а, без присуства међународних и домаћих посматрача и посматрача политичких странака. [Смјернице Комитета министара Савјета Европе о употреби ИКТ-а из 2022. године](#) захтијевају обезбјеђивање транспарентности у свим аспектима ИКТ рјешења.

⁴⁰ Позивајући се на тајност система и забринутост у погледу приватности података, ЦИК није објавила упутства за руковање и обраду, чување и уништавање података бирача, различите извјештаје које је Smartmatic доставио о напретку у примјени ИКТ-а, штампању гласачких листића, транспорту и одржавању опреме, конфигурацији хардвера и софтвера, као ни налазе тестирања сајбер безбједности спроведеног током пробних („mock“) избора. Информације о изворном коду, као ни предузете мјере и гаранције у погледу поузданости и безбједности ИКТ система, нису јавно објављене.

⁴¹ Компанији Pro V&V додијељен је уговор за ревизију конфигурације ИКТ-а у вриједности од 661.050 КМ, али извјештаји нису били јавно доступни прије дана избора. [Препорука Савјета Европе о стандардима за електронско гласање из 2017. године](#) препоручује да „компоненте система електронског гласања буду доступне у сврху провјере и сертификације“ и да „прије увођења система електронског гласања [...] независно и стручно тијело оцијени усклађеност система електронског гласања и сваке ИКТ компоненте са техничким захтјевима“. [Смјернице Комитета министара Савјета Европе о употреби ИКТ-а из 2022. године](#) препоручују „оцјену ИКТ рјешења која се користе у изборном процесу од стране независних стручњака прије њихове примјене“.

структуре, укључујући Оперативни национални тим за одговор на рачунарске инциденте (CERT).⁴² Због недостатка особља, ограничених капацитета и времена, ЦИК је у потпуности зависила од приватног добављача у погледу развоја, распоређивања, стављања у функцију и примјене новог ИКТ система и уређаја, супротно међународним препорукама и доброј пракси.⁴³

Регистарција бирача

Право гласа имају грађани са навршених 18 година старости, осим лица која издржавају казну затвора због тешких кривичних дјела или против којих је подигнута оптужница за таква дјела, као и лица која су судском одлуком лишена пословне способности, укључујући по основу интелектуалних или психосоцијалних потешкоћа. Ово посљедње ограничење није у складу са међународним стандардима и ранијим препорукама ОДИHR-а.⁴⁴ Право гласа за предсједнички мандат ограничено је пребивалиштем, тако да бирачи регистровани у Републици Српској могу гласати само за кандидата из реда српског народа, док бирачи у Федерацији БиХ могу гласати само за кандидата из реда бошњачког или хрватског народа. Према закону, грађани са пребивалиштем у Брчко дистрикту гласају за институције Федерације БиХ или Републике Српске, у зависности од свог ентитетског држављанства. Међу њима, 9.687 бирача са правом гласа, што представља 11 одсто, није се определијело ни за једно ентитетско држављанство те стога нису били уврштени у бирачки списак и нису могли остварити право гласа.⁴⁵

Централна изборна комисија (ЦИК) води стални Централни бирачки списак (ЦБС) кроз систем пасивне и континуиране регистрације бирача, при чему се подаци преузимају из релевантних јавних база података.⁴⁶ Стални недостаци у матичним евиденцијама грађана и пребивалишта утичу на тачност информација које се достављају ЦИК-у.⁴⁷ Иако је ЦБС у потпуности инклузиван, поједини саговорници ОДИHR ИПМ-а указали су на то да се на списку и даље налазе преминули бирачи, као и бирачи који имају пријављено пребивалиште у земљи, иако *de facto* живе

⁴² Иако је ЦИК обавијестила Изборну посматрачку мисију ОДИHR да су тестови сајбер безбједности спроведени током пробних („тоск“) избора дали задовољавајуће резултате, обим тестирања и његови налази нису објављени. Пробни („тоск“) избори и тест сајбер безбједности спроведени су прије него што је завршен нови систем за пренос података и изборних резултата. Међуинституционалне мјере за управљање сајбер инцидентима на дан избора нису дефинисани. У новембру 2025. године, Министарство безбједности [обавијестило је](#) ЦИК да новоуспостављена јединица нема запослених и да није у могућности да пружи подршку ЦИК-у.

⁴³ Упркос ограниченим капацитетима, ЦИК је предузела напоре да надзире спровођење пројекта од стране компаније Smartmatic. [Препорука Савјета Европе о стандардима за електронско гласање из 2017. године](#) препоручује да „законодавство уреди одговорности за функционисање система електронског гласања и обезбједи да орган за управљање изборима има контролу над њима“. [Смјернице Комитета министара Савјета Европе о употреби ИКТ-а из 2022. године](#) препоручују да „државе чланице изграде и задрже неопходне капацитете за процјену, увођење и управљање употребом ИКТ рјешења у изборном процесу“ и да „сносе крајњу одговорност, укључујући и када су укључени приватни актери“.

⁴⁴ Погледати чланове 12. и 29. Конвенције о правима особа са инвалидитетом (CRPD) из 2006. године. У ставу 48. Општег коментара бр. 1 уз CRPD из 2014. године наводи се да „способност особе за доношење одлука не може бити оправдање за било какво искључивање особа са инвалидитетом из остваривања њихових политичких права, укључујући право гласа [и] право кандидовања на изборима“.

⁴⁵ Члан 25(б) Међународног пакта о грађанским и политичким правима (ICCPR) прописује да „сваки грађанин има право и могућност [...] да бира и буде биран [...]“. Став 11. Општег коментара бр. 25 Комитета УН за људска права из 1996. године захтијева од држава да предузму „дјелотворне мјере како би се осигурало да сва лица која имају право гласа могу то право и остварити. Када је регистрација бирача обавезна, она треба да буде олакшана и не смију се постављати препреке таквој регистрацији“.

⁴⁶ БиХ нема јединствени регистар становништва, већ систем међусобно повезаних централних административних регистара које води IDDEEA, укључујући регистре јединствених матичних бројева, идентификационих докумената, те сталног и привременог пребивалишта. Матичне евиденције, укључујући евиденције о смртним случајевима, воде надлежни органи на општинском нивоу, а релевантни подаци достављају се централним регистрима.

⁴⁷ Одговорност за пријављивање смрти општини лежи на породици преминулог лица, која је дужна да достави потврду о смрти, или на здравственој установи. Према Закону о пребивалишту и боравишту држављана БиХ, грађани су одговорни за пријављивање и одјављивање свог пребивалишта.

у иностранству.⁴⁸ У том погледу, већина саговорника изразила је очекивање да ће увођење биометријске идентификације бирача значајно смањити могућност гласања у име преминулих лица или бирача из дијаспоре.⁴⁹

Током цијеле године, бирачи су имали довољно могућности да провјере своје податке у Централном бирачком списку (ЦБС) путем интернет странице ЦИК-а или у општинским центрима за регистрацију бирача и затраже исправке. Од 6. јуна до 6. јула, прелиминарни бирачки спискови били су доступни јавности на увид у штампаном облику у општинским центрима за регистрацију бирача и на одабраним локацијама. Међутим, супротно Изборном закону БиХ, ЦИК није објавила прелиминарни бирачки списак на интернету, позивајући се на забринутост у погледу усклађености објављивања на интернету са законским одредбама о заштити личних података, чиме су ограничене могућности за дјелотворну провјеру. На захтјев 18 кандидата и у складу са законом, достављена им је електронска копија бирачког списка за спорне изборне јединице ради провјере. На коначном бирачком списку, закљученом 20. августа, садржи 3.408.517 бирача.⁵⁰ Од тог броја, 48.078 бирача регистровано је за гласање у иностранству, а 16.159 за гласање путем мобилне гласачке кутије.⁵¹

Регистрација кандидата

Сви бирачи који испуњавају услове за гласање могу се кандидовати на изборима, осим на изборима за предсједнички мандат на државном и ентитеском нивоу, за које се примјењују дискриминаторни услови засновани на етничкој припадности и пребивалишту.⁵² Закон онемогућава кандидовање лицима која су осуђена или против којих је пред међународним или домаћим судом подигнута оптужница за геноцид, злочине против човјечности или ратне злочине, као и јавним функционерима који су смијењени са функције због непоштовања одлука Канцеларије високог представника.⁵³ Кандидате могу предлагати политичке странке и коалиције, а могу се кандидовати и као независни кандидати.

У оквиру уопштеног инклузивног процеса, ЦИК је регистровала 560 листа које су поднијела 82 политичка субјекта, са укупно 7.028 кандидата, укључујући 2.977 жена, за шест непосредних избора. Поред тога, овјерене су 64 кандидатске листе које је поднијело 36 политичких субјеката

⁴⁸ Према закону, грађани који се трајно настане у иностранству или бораве у иностранству дуже од три мјесеца дужни су да одјаве пребивалиште у БиХ, осим ако немају намјеру да се трајно настане у иностранству и одржавају стварну везу са БиХ.

⁴⁹ Према подацима ЦИК-а, 827 бирача било је означено као преминуло у бирачком списку. У недостатку централизованог регистра становништва и новијег пописа становништва, Агенција за статистику објавила је да је процијењени број становника у 2024. години износио 3.412.000, на основу последњег пописа из 2013. године, према матичним евиденцијама и података о унутрашњим миграцијама. Према подацима из септембра 2026. године, ИДДЕА наводи да 4.015.809 грађана има пријављено стално пребивалиште, а 21.695 привремено боравиште у земљи. Такође, у евиденцијама се налази 3.067.805 важећих личних карата, 2.552.117 важећих пасоша и 1.464.932 важеће возачке дозволе издате грађанима, а сви ови документи представљају важеће документе за идентификацију бирача.

⁵⁰ Од укупног броја, 2.143.439 бирача регистровано је за гласање за институције Федерације БиХ, а 1.265.078 за институције Републике Српске.

⁵¹ Од регистрованих бирача, 45.457 определијило се за гласање путем поште, а 2.621 за гласање у дипломатским представништвима. Гласање путем мобилне гласачке кутије доступно је бирачима који нису у могућности да напусте своје домове, укључујући због инвалидитета, као и лицима која се налазе на болничком лијечењу, у установама социјалне заштите, домовима за стара лица или притворским и затворским установама.

⁵² Само грађани који се изјашњавају као Бошњаци, Хрвати или Срби могу бити изабрани на функције предсједника и потпредсједника ентитета и у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ, под условом да имају пребивалиште у одговарајућем ентитету. Лица која се изјашњавају као „Остали“ немају право да се кандидују за ове функције.

⁵³ ОНР је 2023. године увео члан 203а Кривичног закона, којим су за непоштовање одлука ОНР-а прописани казна затвора, престанак службене дужности и забрана кандидовања. Бивши предсједник Републике Српске, господин Додик, 26. фебруара 2025. године осуђен је на годину дана затвора и шестогодишњу забрану обављања јавне функције.

за додјелу компензационих мандата, са 773 кандидата са редовних овјерених листа за одговарајуће парламентарне изборе.⁵⁴ Супротно ранијој препоруци ODIHR-а и међународној доброј пракси, бирачи су могли дати потпис подршке само једној политичкој странци или независном кандидату за сваку изборну трку.⁵⁵ Обимна документација потребна за овјеру, укључујући оптерећујућу обавезу да се документи доставе електронским путем, а затим и у штампаном облику, могла је отежати потенцијалним изборним кандидатима остваривање права на кандидовање.⁵⁶

Двјема политичким странкама одбијена је регистрација на нивоу цијеле земље због недовољног броја потписа подршке, док је пет других испунило услове за учешће само на нижим нивоима избора.⁵⁷ Поред тога, три кандидатске листе нису регистроване. ЦИК није објавила одговарајуће одлуке у вези са регистрацијом кандидата, укључујући налазе о утврђеним недостацима, чиме је умањена транспарентност процеса. ЦИК је пријавила 24 политичке странке Тужилаштву због сумње на фалсификовање потписа, док је истовремено наставила поступак њихове регистрације у случајевима у којима су били испуњени сви услови, укључујући потребан број важећих потписа. Поднесене су жалбе на пет одлука ЦИК-а о овјери, од којих су неке оспоравале поступак регистрације и надлежност ЦИК-а да провјерава аутентичност потписа бирача. Суд БиХ потврдио је свих пет одлука ЦИК-а.

Сви регистровани кандидати испунили су законом прописану родну квоту од 40 одсто, уз захтјев за прогресивни распоред кандидата на листама.⁵⁸ Само двије од 11 кандидата за Предсједништво БиХ су жене, које су кандидовали СНСД и ХДЗ БиХ, док је на челу НС жена која је кандидаткиња за Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ. Жене су носиоци само 18 од 110 кандидатских листа за Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ (16,4 одсто), а чине 17,2 одсто кандидата на позицијама које имају изгледе за освајање мандата на листама за Представнички дом Парламента Федерације БиХ, 9,4 одсто на листама за Народну скупштину Републике Српске и 19 одсто на листама за кантоналне скупштине. Многи саговорници ODIHR ИПМ-а навели су да су кандидаткиње често номиноване само формално, како би се испунили захтјеви у погледу родне квоте.

Изборна кампања

Изборна кампања била је конкурентног карактера, а слободе удруживања и окупљања углавном су поштоване. Званични период изборне кампање трајао је од 4. септембра до дана уочи избора. Измјенама и допунама из 2024. године забрањено је вођење изборне кампање од дана расписивања избора до почетка званичне изборне кампање, укључујући неплаћене објаве на

⁵⁴ Политичке странке и потенцијални независни кандидати морају најприје поднијети ЦИК-у захтјев за овјеру учешћа на изборима, уз достављање законом прописане документације и потписа подршке бирача, као и уплату накнаде за овјеру. ЦИК је овјерила 75 од 77 политичких странака које су поднијеле пријаву, сва четири независна кандидата, а потом и 29 коалиција.

⁵⁵ Став 196. Смјерница ODIHR-а и Венецијанске комисије о регулисању политичких странака из 2020. године препоручује да „треба избјегавати захтјев којим се грађанину дозвољава да потпише подршку само једној странци, јер би такво правило утицало на његово/њено право на слободу удруживања и могло би лако довести до дисквалификације странака“.

⁵⁶ Три кандидатске листе које су поднијели Републиканци БиХ одбијене су: једна због недостављања пријаве у штампаном облику уз електронску верзију, а двије због неотклањања недостатака, односно недостављања овјерених изјава кандидата о прихватању кандидатуре.

⁵⁷ Покрет MOST 21 и Посавска странка (ПС) у потпуности су одбијени, док су Босанскохерцеговачка патриотска странка – Сефер Халиловић (БПС), Странка за живот (СЖ), Покрет за модерну и активну Крајину (ПоМАК), Партија демократског прогреса Републике Српске (ПДП РС) и Снага народа – Рамо Исак (СН) овјерени само за одређене нивое избора на којима су испунили прописани праг броја потписа. ПС, ПоМАК и СН уложили су жалбе Суду БиХ на одлуке ЦИК-а, који их је потврдио. Уставни суд потврдио је одлуке ЦИК-а и Суда БиХ којима је одбијена регистрација ПоМАК-а и СН-а због недовољног броја важећих потписа.

⁵⁸ Кандидати мање заступљеног пола морају заузимати најмање једно од прва два мјеста на листи, два од првих пет мјеста и три од првих осам мјеста.

друштвеним мрежама.⁵⁹ Овако широко формулисане законске одредбе изазивају забринутост због неоправданог ограничавања политичког дискурса (погледати *Правни оквир*). Поступајући по 470 приговора који су се односили на преураћену изборну кампању, ЦИК је изрекла новчане казне у укупном износу од 655.500 КМ.⁶⁰

Парламентарне странке из Федерације БиХ и из Републике Српске биле су видљиве током цијелог периода изборне кампање. Оне су се углавном обраћале својим одговарајућим етничким бирачким тијелима, комбинујући поруке засноване на идентитетским питањима са политичким порукама усмјереним на ентитетски ниво. СДА и НиП наглашавали су јачање државних институција, док су се СДП и НС фокусирали на јединство, ефикасност институција и владавину права. ХДЗ БиХ и блок Хрватска петорка истицали су питање политичке заступљености Хрвата у Предсједништву БиХ. У Републици Српској, СНСД и његови коалициони партнери наглашавали су заштиту и стабилност ентитета, док су се опозиционе странке СДС, ПСС и ЗПР фокусирали на политичке промјене. Странке су се разликовале и у ставовима о социјалној заштити и економској политици, борби против корупције, управљању и инвестицијама. Интеграције у ЕУ и НАТО биле су заступљене углавном у кампањама странака са сједиштем у Федерацији БиХ, док је одређени број изборних кандидата критиковао улогу међународних актера у земљи.

Изборна кампања вођена је путем скупова, састанака са локалним заједницама, билборда и плаката, као и кроз наступе у медијима и активности на друштвеним мрежама, али је уопштено била умјерена. Окружење у којем се кампања одвијала остало је поларизовано, а тон кампање био је углавном негативан, уз један физички напад и неколико случајева у којима су кандидати и представници политичких странака користили реторику која је подстицала подјеле и била запаљива.⁶¹

Закон забрањује злоупотребу административних ресурса у сврхе изборне кампање, укључујући ангажовање запослених у јавном сектору, коришћење догађаја финансираних административним средствима, као и једнократне исплате које нису предвиђене редовним буџетима. Међутим, ова ограничења не спречавају злоупотребу буџетских средстава у циљу придобијања бирача након расписивања избора.⁶² Након расписивања избора, ентитетске, кантоналне и општинске власти су или измијениле своје буџете или расподјелиле претходно одобрена средства како би повећале плате и пензије и обезбиједиле социјална давања и једнократне исплате током периода изборне

⁵⁹ На примјер, кандидат СДС-а за предсједника кажњен је због објаве на *Фејсбуку* у којој се осврнуо на састанак опозиције и обећао промјене; предсједник ХДЗ-а 1990 због објаве на *Фејсбуку* којом је потврдио учешће странке на изборима и захвалио присталицама; *Воља народа Српске* због објаве о политичким активностима уочи почетка кампање; те независни кандидат за Предсједништво БиХ због објаве којом је позвао грађане да се придруже политичком покрету.

⁶⁰ Политичким странкама и коалицијама изречене су новчане казне у укупном износу од 483.500 КМ, а кандидатима у износу од 172.000 КМ. Од тога, казне у укупном износу од 483.500 КМ изречене су због неплаћених објав на друштвеним мрежама. Највише изречене новчане казне износиле су 1171.000 КМ за СНСД, 91.500 КМ за Коалицију ПСС/ПДП, 47.000 КМ за СДП, 26.500 КМ за СДА, 10.500 КМ за НиП и 10.000 КМ за независног кандидата Зденка Лучића. 1 КМ износи 0.51 ЕУР.

⁶¹ Кандидат Хрватске републиканске странке нападнут је 13. септембра у Равном. У говору кандидата СДА за Предсједништво БиХ на отварању кампање, објављеном на страначкој [Фејсбук страници](#), наведено је да су „странци експериментисали са Босном и Бошњацима и понижавали их“. Предсједник и кандидат Уједињене Српске (УС) [објавио је](#): „србофоби су се заиста размахали... ако се не повуку и усуде се да нас нападну, неће имати времена ни да се предају јер ће добити метак у главу“. Министар одбране БиХ је у својој [објави на Фејсбуку](#) позвао међународну заједницу да „повуче свој потпис са стварања овог геноцидног ентитета“. Предсједник СНСД-а Милорад Додик је 17. септембра [представио](#) муслимане у БиХ као актере који теже територијалном ширењу на Републику Српску.

⁶² ЦИК је запримила 88 приговора у вези са злоупотребом јавних ресурса и изрекла само 6 санкција, наводећи да не може санкционисати колективне органе који користе буџетска средства за исплате и додјелу субвенција.

кампање.⁶³ Један члан Предсједништва БиХ и неколико високих званичника добили су значајну видљивост захваљујући својим двоструким улогама кандидата и јавних функционера, укључујући и кроз службено учешће на отварању пројекта финансираних административним средствима.⁶⁴ Такве праксе нарушиле су једнаке услове за све учеснике избора, пружајући носиоцима јавних функција неоправдану предност, супротно обавезама ОЕБС-а и међународној доброј пракси.⁶⁵

ODIHR ИПМ је такође примила бројне наводе о куповини гласова и систематском вршењу притиска на бираче путем мрежа политичког покровитељства, укључујући наводе да су запошљавање у јавном сектору и могућности за добијање уговора били повезани са политичком подршком.⁶⁶ ODIHR ИПМ није имала сазнања о било којем кривичном поступку покренутом у вези са овим наводима прије изборног дана. Ипак, ови наводи изазвали су забринутост у погледу могућности бирача да гласају без страха од освете.⁶⁷

Неколико кандидаткиња било је истакнуто у изборној кампањи, било као кандидаткиње за Предсједништво БиХ или као носиоци страначких листа за законодавна тијела, укључујући Жељку Цвијановић из СНСД-а, Даријану Филиповић из ХДЗ-а БиХ, Јелену Тривић из Народног фронта (НФ), Сабину Ћудић из НС-а и Беџамину Карић из СДП-а. Међутим, упркос законској обавези, већина странака није равноправно промовисала кандидате оба пола у активностима током изборне кампање. На 84 скупа које су посматрали дугорочни посматрачи ODIHR ИПМ-а, жене су чиниле 34 одсто присутних и само 21 одсто кандидата који су се обраћали на скуповима. Жене су чиниле само 20 одсто учесника у телевизијским дебатама, док су у бесплатним терминима емитованим на државним и ентитетским јавним медијима представљале политичке странке у 19 одсто случајева.

Прописи који уређују изборну кампању примјењују се и на активности на интернету, укључујући ограничења у погледу политичког садржаја и правила о финансирању изборне кампање. Међутим, институционални оквир за рјешавање питања која се јављају у онлајн кампањи није довољно развијен. Иако је ЦИК примјењивала прописе о изборној кампањи, укључујући разматрање приговора и изрицање бројних санкција изборним кандидатима због објава којима је прекршен закон (погледати *Рјешавање изборних спорова*), ниједна институција нема посебно овлаштење за

⁶³ На примјер, Народна скупштина Републике Српске је 17. јуна [усвојила](#) је ребаланс буџета у износу од 1,1 милијарду КМ, којим је предвиђено повећање плата од 5 одсто за 56.000 запослених у јавном сектору, једнократне исплате од 80 до 120 КМ пензионерима, од 100 до 150 КМ студентима и мјесечна субвенција за бригу о дјечи у износу од 200 КМ, при чему су исплате почеле у септембру. Дана 28. јула, 7. августа и 25. августа, [Средњобосански кантон](#), [Кантон 10](#) и [Зеничко-добојски кантон](#) повећали су своје буџете за 25,598 милиона КМ, 7,888 милиона КМ и 21,142 милиона КМ, укључујући средства за повећање плата у јавном сектору. Град [Бања Лука](#) је 20. јула издвојио укупно 189.800 КМ, односно по 100 КМ за свако дијете које полази у први разред.

⁶⁴ Кандидаткиња ХДЗ-а БиХ за Предсједништво БиХ отворила је 5. септембра средњу школу у Травнику. Предсједник Владе Републике Српске и српски члан Предсједништва БиХ из СНСД-а посјетили су 16. септембра реконструисану болницу у Фочи. Министар за избјеглице и расељена лица Федерације БиХ из СДП-а отворио је 23. септембра новоизграђени Дом за старија лица.

⁶⁵ Погледати став II. Б. 1.1 Заједничких [смјерница](#) ODIHR-а и Венецијанске комисије из 2016. године за спречавање и реаговање на злоупотребу јавних ресурса током изборних процеса, у којем се наводи да „правни оквир треба да обезбједи дјелотворне механизме којима се јавним властима забрањује да остварују неправедну предност на основу свог положаја путем [...] коришћења посебних средстава (државног или локалног буџета), као и институционалних ресурса“.

⁶⁶ На примјер, болница у Зеници је 28. августа расписала конкурс за 203 радна мјеста. У периоду од 3. до 9. септембра, Управа за индиректно опорезивање расписала је конкурс за 131 радно мјесто. Влада Кантона Сарајево је 22. септембра одобрила субвенционисано запошљавање 250 младих особа, обезбјеђујући 24.000 КМ по запосленој особи (2.000 КМ мјесечно током 12 мјесеци) за плате.

⁶⁷ Став 7.7 [Копенхагенског документа ОЕБС-а из 1990. године](#) захтијева да се изборна кампања води у правичној и слободној атмосфери и да бирачи могу да гласају „без страха од освете“.

праћење изборне кампање на друштвеним мрежама. Поред тога, БиХ нема државни дигитални оквир за заштиту интегритета информација, нити је било којој институцији посебно повјерено рјешавање хибридних пријетњи, као што су садржаји манипулисани вјештачком интелигенцијом и сајбер напади, укључујући и током изборних кампања.⁶⁸ Овим се такође повећава рањивост на страно уплитање и манипулацију. Организације цивилног друштва спроводиле су одређене иницијативе за провјеру чињеница.⁶⁹

Услови коришћења великих технолошких компанија у погледу политичког садржаја предвиђају уклањање или геоблокирање садржаја, као и пријављивање координисаних активности утицаја.⁷⁰ Међутим, ниједан државни орган нема овлаштења да комуницира са овим компанијама.⁷¹ Неке платформе предузеле су мјере за заштиту интегритета информација у вези са изборима и подршку едукацији бирача.⁷² Између осталог, TikTok и Meta обезбиједили су ЦИК-у посебне „ескалацијске канале“ за пријављивање садржаја ради провјере, али је ЦИК обавијестила ODHR ИПМ да није користила овај механизам, позивајући се на ограничену спремност платформи да у прошлости реагују на такве пријаве. Meta је обавијестила ODHR ИПМ да се њене смјернице заједнице које се односе на означене опасне појединце и организације примјењују на садржаје којима се велича Младић.⁷³ Свеукупно, недостатак јавно доступних информација о напорима надлежних органа да прате и пријављују штетне садржаје, као и о начину на који платформе примјењују своја правила, умањио је транспарентност и ефикасност њихове примјене.⁷⁴

Већина изборних кандидата ослањала се на друштвене мреже као примарни канал за вођење изборне кампање, при чему је Фејсбук остао доминантна платформа.⁷⁵ Користили су и неплаћени

⁶⁸ Погледати став 14. [Интерпретативне декларације Венецијанске комисије о Кодексу добре праксе у изборним питањима из 2024, а која се односе на дигиталне технологије и вјештачку интелигенцију](#), који наводи да: „Државни органи треба да одговоре на изазов који представљају организоване кампање информационог поремећаја, које имају потенцијал да угрозе интегритет изборних процеса.“

⁶⁹ Платформа за провјеру чињеница *Истиномјер* имала је на својој интернет страници блог уживо посвећен изборима, док је *Раскринкавање* континуирано објављивало анализе о „click-bait“ вијестима и манипулацији информацијама.

⁷⁰ Уклањање и географско блокирање садржаја спроводи се било на основу налога надлежних органа за уклањање садржаја, било на иницијативу великих технолошких компанија, углавном у случајевима незаконитог садржаја, нетачних информација и лажних информација. Захтјеви надлежних органа обично се заснивају на протоколима са великим технолошким компанијама.

⁷¹ Став 19. [Интерпретативне декларације Венецијанске комисије о Кодексу добре праксе у изборним питањима која се односе на дигиталне технологије и вјештачку интелигенцију из 2024.](#) наводи да: „Треба успоставити одредбе којима се обезбјеђује сарадња интернет посредника и других приватних актера са владама, међусобно, као и са академском заједницом и цивилним друштвом.“

⁷² TikTok је у оквиру своје апликације успоставио изборни центар који је кориснике преусмјеравао на интернет страницу ЦИК-а, док је Meta успоставила јединицу за информисање бирача седам дана прије изборног дана. Насупрот томе, Google није обавијестио о било каквим мјерама специфичним за БиХ.

⁷³ Према политици компаније Meta о опасним организацијама и појединцима, Meta уклања садржај којим се величају, подржавају или представљају означени актери који су укључени „у озбиљно наношење штете ван интернета, укључујући организовање или заговарање насиља над цивилима, поновљену дехуманизацију или заговарање наношења штете људима на основу заштићених карактеристика“.

⁷⁴ У пресуди Европског суда за људска права у предмету [Бредшоу и други против Уједињеног Краљевства \(2025\)](#) наведено је да „иако ширење лажних информација или нетачних информација потенцијално може представљати мијешање у право на примање информација (...), свака мјера морала би бити пажљиво одмјерена како би се осигурало да не представља непропорционално уплитање“.

⁷⁵ ODHR ИПМ је до сада пратила 58 кандидата, 33 политичке странке, 24 инфлуенсера, 20 незваничних страница које подржавају политичке странке и 61 анонимну медијску страницу на Фејсбуку са најмање 10.000 пратилаца. Сви налози одабрани су на основу репрезентативног узорка који обухвата сва три конститутивна народа.

садржај и плаћено оглашавање.⁷⁶ Онлајн кампања остала је подијељена по етничким линијама, а најистакнутији наратив ослањао се на супротстављена тумачења ратне прошлости и односа БиХ са Србијом, остваривши око 17,2 милиона прегледа.⁷⁷ У другој половини кампање, поруке о економском развоју, као што су залагање за веће плате и пензије, смањење оптерећења за samozапослене и потреба за повећањем инвестиција, забиљежиле су раст од 32,5 одсто. У Федерацији БиХ, НиП, СДП и НС такође су се фокусирали на питање одговорности, при чему су критике углавном усмјеравали на СДА, истовремено позивајући на јединствену БиХ. СДА је наглашавала потребу за искусним политичарима и критиковала странке на власти због неуспјеха да заштите интересе Бошњака. Хрватски политички актери фокусирали су се на захтјев за једнаким политичким правима. У Републици Српској, СНСД је углавном истицао своју снагу у одбрани српских интереса, док су се опозиционе странке фокусирали на поновно успостављање правде.⁷⁸

Анонимни медијски портали и налози на друштвеним мрежама такође су објављивали политички релевантне садржаје. Радило се о одвојеним мрежама које су дјеловале дуж етничких линија, при чему су неке од њих, по свему судећи, појачавале страначке поруке. Често је коришћена запаљива реторика, док су поларизујући наративи засновани на ратној прошлости остварили око 3,1 милион прегледа, а вјерске поруке искориштене су ради јачања реторике засноване на идентитету.⁷⁹ Мреже које су примјењивале координисано неаутентично понашање (CIB), као и „click-bait“ мреже, такође су објављивале политичке садржаје, укључујући обмањујуће и запаљиве објаве о изјавама НАТО-а и ЕУ.⁸⁰ Организације за провјеру чињеница забиљежиле су појединачне случајеве садржаја генерисаног вјештачком интелигенцијом.⁸¹ Ниједан надлежни орган није пратио анонимне медијске portale и налоге на друштвеним мрежама, као ни активности координисаног неаутентичног понашања, док велике технолошке компаније према домаћем законодавству немају обавезу да ублажавају ризике које представљају ови актери.⁸² Тиме су

⁷⁶ На основу података из WhoTargetsMe, потрошња на политичко оглашавање током периода изборне кампање износила је око 514.186 КМ. На званичним страницама СДП-а забиљежена је највећа укупна потрошња од 76.257 КМ, слиједи НС са 59.027 КМ, СДА са 45.932 КМ, ПСС са 44.953 КМ, УС са 37.770 КМ и СНСД са 32.107 КМ. Највеће станице кандидата су биле Драшко Станивуковић (21.334 КМ) и Јелена Тривић (19.727 КМ). Налози који су класификовани као као незваничне страначке или групне странице потрошили су укупно око 4.308 КМ, а највише су потрошили извори који промовишу налоге везане за СНСД (1.684 КМ), а затим СДА (666 КМ).

⁷⁷ Извори који су остварили највећи ангажман корисника били су НиП, Елмедин Конаковић, Јелена Тривић и Драшко Станивуковић.

⁷⁸ Наративи су идентификовани коришћењем BERTopic модела, на основу вишејезичних векторских приказа реченица и груписања праћених објављивања. Наратив *поновно успостављање правде у Републици Српској* остварио је 5,8 милиона прегледа током периода кампање, а углавном су га промовисали Бранко Блануша, Јелена Тривић и Драшко Станивуковић. Наратив *потреба за једнаким политичким правима* предводили су Зденко Лучић и Даријана Филиповић, а остварио је 3 милиона прегледа.

⁷⁹ Праћене званичне политичке странице кандидата и странака оствариле су укупно 231,4 милиона прегледа, док су праћене странице алтернативних медија оствариле 106,6 милиона прегледа. У периоду од 5. до 10. септембра, на анонимним медијским страницама објављено је 169 објављивања о скрнављењу Газанфер-бегове цамије у Бањој Луци поруком „Ратко херој“, што је представљено као намјерна провокација која доказује угроженост муслимана и потребу за одбраном.

⁸⁰ На примјер: „НАТО на ногама; четири силе шаљу хитно упозорење; у току је отимање територије“. ODIHR ИПМ је пратила 400 координисаних „clickbait“ страница на Фејсбуку. Удио политички релевантног садржаја порастао је са 7 одсто прије почетка кампање на више од 20 одсто током кампање.

⁸¹ Организација за провјеру чињеница *Раскринкавање* разоткрила је ширење слике генерисане вјештачком интелигенцијом која приказује колону возила у [Хагу која наводно испраћа Ратка Младића](#). У другом случају тврдило се да се [Драшко Станивуковић вози у мерцедесу](#), умјесто у раније најављеном камперу.

⁸² У [Интерпретативној декларацији Венецијанске комисије о Кодексу добре праксе у изборним питањима у погледу дигиталних технологија и вјештачке интелигенције из 2024.](#) наводи се: „Борба против информационог поремећаја, укључујући дезинформације које су изричито усмјерене на довођење у питање или обмањивање у погледу основних аспеката изборних процедура, захтијева регулисање од стране државе и независног тијела са одговарајућим ресурсима и овлашћењима за спровођење таквих прописа.“

бирачи остали без одговарајућих механизма заштите од онлајн кампања манипулације информацијама, што је умањило њихову могућност да донесу информисану одлуку.⁸³

Финансирање изборне кампање

Финансирање изборне кампање првенствено је регулисано Законом о финансирању политичких странака и Изборним законом.⁸⁴ У складу са измјенама из 2024. године, изборни кандидати су дужни да отворе намјенске банковне рачуне, подносе периодичне извјештаје, пријављују новчане донације и уплате, као и трошкове на интернету, док су санкције за прекорачење ограничења трошкова повећане.⁸⁵ Иако су недавне измјене ојачале захтјеве у погледу извјештавања, неколико дугогодишњих препорука ODIHR-а и GRECO-а и даље није спроведено, укључујући оне које се односе на јачање капацитета ЦИК-а за надзор и истраге у области финансирања изборне кампање, обавезу благовремене ревизије финансијских извјештаја, те унапређење транспарентности и надзора над финансирањем политичких странака. Свеукупно, тренутна примјена регулаторног оквира за финансирање изборне кампање не обезбјеђује транспарентност и ефикасан надзор.

Политичке странке заступљене у државном и ентитетским парламентима имају право на јавно финансирање из релевантних државних и ентитетских буџета, а ова средства могу се користити и за финансирање изборне кампање.⁸⁶ Закон предвиђа приватно финансирање изборних кампања и утврђује ограничења за донације физичких и правних лица, док су забрањене донације из страних и анонимних извора, као и од вјерских организација. Трошкови изборне кампање ограничени су на 0,30 КМ по регистрованом бирачу за сваку изборну утрку.⁸⁷ Вођење кампање од стране трећих лица није регулисано, што умањује транспарентност и одговорност.

Поједини саговорници ODIHR ИПМ-а изразили су забринутост због тога што изборни кандидати примају донације од успјешних уговарача у процесу јавних набавки, а што је супротно закону. Иако закон налаже да се сви приходи и расходи изборне кампање остварују централизовано, путем намјенских банковних рачуна, поједини изборни учесници обавијестили су ODIHR ИПМ да за активности у оквиру кампање користе сопствене ресурсе или примају неновчану подршку, као што су коришћење приватних возила и бесплатно уступљен простор на билбордима. Саговорници ODIHR ИПМ-а навели су да је прикупљање средстава на локалном нивоу ограничено и истакли да се од кандидата често захтијевало да дају финансијски допринос страначкој кампањи у замјену за позиционирање на врху кандидатских листа.

⁸³ Став 60. [Извјештаја Венецијанске комисије из 2024. године о слободи изражавања, забрани говора мржње и промовисању плурализма у контексту изборних кампања](#) наводи да је „значај улоге (...) друштвених медија у изборима додатно наглашен чињеницом да слободно и информисано гласање претпоставља не само могућност кандидата да изразе своје идеје, већ и могућност бирача да добију мноштво непристрасних информација, без дезинформација, манипулација и незаконитог мијешања“.

⁸⁴ Примјењују се и закони о политичким странкама Републике Српске и Брчко дистрикта, као и релевантни прописи ЦИК-а.

⁸⁵ Између 3.000 до 30.000 КМ (око 1.534 до 15.337 евра).

⁸⁶ ОНР је 2025. године обуставио јавно финансирање СНСД-а и УС-а. Као одговор на то, Народна скупштина Републике Српске укинула је јавно финансирање политичких странака из буџета Републике Српске, што је Уставни суд БиХ прогласио неуставним. Републичка изборна комисија Републике Српске је 7. јула донијела одлуку о расподјели средстава за јавно финансирање на основу заступљености у парламенту, учешћа на изборима и мандата освојених на овим изборима. Први дио средстава требало је да буде исплаћен најкасније до почетка изборне кампање, док је преостали дио требало да буде расподијељен након избора. Поједине политичке странке у Републици Српској обавијестили су ODIHR ИПМ да средства нису примиле прије избора.

⁸⁷ За чланове Народне скупштине Републике Српске и Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ који се бирају из Републике Српске, ограничење износи 379.523 КМ; за чланове Представничког дома Парламента Федерације БиХ 703.046 КМ; за чланове Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ који се бира из Федерације БиХ и за кандидате за Предсједништво БиХ из Федерације БиХ 643.031 КМ, а за члана Предсједништва БиХ који се бира из Републике Српске 379.523,40 КМ. Један евра износи приближно 1,95583 КМ.

У складу са законом, сви кандидати су достави прелиминарне извјештаје три дана прије избора. Оно што је позитивно, у пркос недостатку правних обавеза, ЦИК је објавила наведене извјештаје прије дана одржавања избора, доспиносећи транспарентности. Коначни финансијски извјештаји морају се поднијети у року од 30 дана од објављивања коначних изборних резултата. ЦИК је надлежна за надзор над финансирањем изборне кампање, укључујући преглед и ревизију финансијских извјештаја изборних учесника, те може изрицати санкције.⁸⁸ Међутим, ефикасност и благовременост надзора ограничене су недовољним институционалним капацитетима ЦИК-а. Одјелење за ревизију ЦИК-а има шест запослених, нема методологију за праћење трошкова на интернету, а законом није утврђен рок за завршетак ревизије коначних финансијских извјештаја.⁸⁹

Медији

Иако је медијско окружење формално плуралистичко, медији су подијељени дуж етничких и политичких линија. Ограничено тржиште оглашавања, непостојање успостављеног система за мјерење гледаности и читаности и нетранспарентно власништво над медијима, између осталог, чине медије подложним политичким и пословним интересима, чиме се умањује њихова способност да непристрасно извјештавају о политичким и друштвеним питањима, те посљедишно доводи до аутоцензура и других ограничења. Слобода изражавања загарантована је Уставом БиХ и ентитетским уставима. Међутим, од посљедњих општих избора усвојено је неколико рестриктивних законодавних иницијатива на државном и ентитетском нивоу, међу којима се посебно издваја поновна криминализација клевете у Републици Српској.⁹⁰ Бројни саговорници ОДИHR ИПМ-а, као и различити извјештаји, изразили су забринутост због континуираног броја физичких напада, вербалних пријетњи и судских поступака усмјерених против медијских радника, што утиче на окружење у којем они обављају свој рад и на тај начин доводе до аутоцензура и других ограничења.⁹¹

Јавни медијски сервис, који чине два јавна емитера на ентитетском нивоу и Радио-телевизија Босне и Херцеговине (БХРТ) на државном нивоу, и даље је погођен структурном кризом.⁹² Систем финансирања путем РТВ таксе, на начин на који се тренутно примјењује, довео је до значајне недовољне финансираности БХРТ-а и изазвао дугогодишње међусобне финансијске спорове који

⁸⁸ Овлашћења ЦИК-а обухватају преглед и ревизију финансијских извјештаја, истраживање сумњи на кршење прописа, праћење поштовања правила о финансирању изборне кампање и ограничења трошкова, као и изрицање административних санкција. У зависности од прекршаја, ЦИК може изрећи новчане казне, уклонити кандидате са кандидатских листа или поништити овјеру политичких субјеката, док одређени прекршаји у вези са финансијским извјештавањем могу довести до забране учешћа политичке странке на наредним изборима. ЦИК је такође дужна да сумње на кривична дјела у области финансирања пријави органима за спровођење закона.

⁸⁹ ЦИК је обавијестила ОДИHR ИПМ да тренутно врши ревизију финансијских извјештаја за 2023. годину.

⁹⁰ За клевету је предвиђена новчана казна до 6.000 КМ. Став 47. [Општег коментара бр. 34 уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима](#) позива државе да „размотре декриминализацију клевете“. У Републици Српској, након овог ограничења услједила је краткотрајна примјена закона о транспарентности непрофитних организација, укључујући медије, што је допринијело стигматизацији наводног „страног утицаја“ и након кратког периода примјене закона. Године 2025. у Кривични закон БиХ додат је члан 181б (психичко насиље), чија неодређена формулација оставља могућност за неоправдана ограничења слободе изражавања. За више детаља о рестриктивним законодавним иницијативама погледати и [извјештај Медиа центра](#).

⁹¹ Према подацима удружења новинара *БХ новинари*, тренутно је у току 31 парнични и 6 кривичних поступака против медија и новинара. Регионална база података [Мрежа безбједних новинара](#) забиљежила је 172 инцидента у вези са медијима у периоду од 2021. до 2025. године, као и додатних 18 у 2026. години. Данас 7. септембра, више организација цивилног друштва позвало је медије да обезбиједе да медијске слободе и безбједност новинара буду у фокусу изборне кампање.

⁹² Систем јавног емитовања чине БХРТ на државном нивоу и два јавна емитера на ентитетском нивоу: Радио-телевизија Федерације Босне и Херцеговине (РТВФБиХ) и Радио-телевизија Републике Српске (РТРС).

су резултирали судским поступцима.⁹³ Ово изазива забринутост у погледу ефикасности постојећег система финансирања, који није у складу са ранијим препорукама ODIHR-а.

Мониторинг медија ODIHR ИПМ-а показао је да јавни емитери, генерално, у својим информативним програмима нису извјештавали о активностима кандидата, већ су се првенствено фокусирали на изборне припреме ЦИК-а и активности владајућих структура на државном и ентитетском нивоу.⁹⁴ Државни јавни канал БХТ-1 и ФТВ са сједиштем у Федерацији БиХ опширно су извјештавали о владајућим структурама, којима је укупно било посвећено око 68 одсто информативног програма на БХТ-1, претежно у неутралном тону, док је 54 одсто информативног програма ФТВ-а било посвећено владајућим структурама на државном нивоу и у Федерацији БиХ, док је извјештавање о властима Републике Српске било маргинално и примјетно негативног тона.⁹⁵ РТРС је показао јасну пристрасност у корист СНСД-а, владајуће странке у Републици Српској, издвајајући 43 одсто информативног програма за ентитетске власти, те додатних 31 одсто за СНСД, у готово искључиво позитивном или неутралном тону. Ентитетски јавни емитери су посветили изборни програм, који је пружио додатно извјештавање о кандидатима, иако ови програми нису увијек емитовани у ударним терминима, што је потенцијално ограничило њихову гледаност. Државни БХТ-1 није извјештавао о праћњу избора изван законом прописаних формата, укључујући бесплатно вријеме за емитовање и дебате. Емитери су се определијелили за овакав приступ због великог броја изборних учесника, у комбинацији са строгим законским захтјевима у погледу једнаког приступа.

У складу са законом, сва три јавна емитера омогућила су изборним кандидатима који су испуњавали услове да искористе три минута бесплатног термина за емитовање. Међутим, само око половине регистрованих изборних учесника искористило је ову могућност. Само 12 регистрованих изборних учесника закупило је плаћено оглашавање у праћеним медијима. Јавни емитери и поједини приватни медији понудили су изборним кандидатима платформу за представљање својих ставова кроз дебате. Међутим, иако је у дебатама за ентитетска законодавна тијела учествовао умјерен број изборних учесника, учешће у дебатама кандидата за предсједника на државно нивоу било је нарочито слабо.⁹⁶

Приватни телевизијски канали *АТВ*, *БН* и *Н1* извјештавали су о изборној кампањи у оквиру својих информативних програма, фокусирајући се углавном на веће политичке странке, док је *Hayat* пружио тек минимално извјештавање о изборној кампањи. *Н1* је пружила уравнотеженије извјештавање о различитим изборним кандидатима, укључујући владајућу Тројку, ХДЗ и СДА. *АТВ* и *БН* углавном су извјештавали о странкама из Републике Српске, при чему је у

⁹³ Јавни емитери финансирају се путем РТВ таксе коју наплаћују емитери на ентитетском нивоу. РТВФБиХ се већ дуже вријеме суочава са потешкоћама у наплати РТВ таксе у неколико кантона, док је РТРС 2017. године у потпуности престао да преноси припадајући дио средстава БХРТ-у. [Одлука Уставног суда БиХ из 2025. године](#), којом је потврђено законско право БХРТ-а на дио РТВ таксе наплаћене у Републици Српској, и даље није спроведена. БХРТ је обавијестио ODIHR ИПМ да је током изборног периода наставио са радом упркос блокираном банковном рачуну, као последици привремене одлуке у једном од више судских поступака, због чега је током кампање био приморан да обустави два програма.

⁹⁴ Од 31. августа, ИПМ је пратила три јавна телевизијска канала, *БХТ-1* (државни), *ФТВ* (Федерација БиХ) и *РТРС* (Република Српска), као и четири приватна канала (*АТВ*, *БН*, *Hayat* и *Н1*). Такође су праћени интернет портали *Аваз.ба*, *Klix.ba*, *Независне.ком*, *Ослобођење.ба* и *Радиосарајево.ба*, као и дневне новине *Глас Српске* и *Вечерњи лист*. Код телевизијских канала анализирани су програми емитовани у ударном термину, док су код онлајн и штампаних медија праћене рубрике које се односе на политику.

⁹⁵ БХТ-1 је државним властима посветио 31 одсто извјештавања, властима Федерације БиХ 17 одсто, а властима Републике Српске 14 одсто, док је ФТВ државним властима посветио 37 одсто, властима Федерације БиХ 147 одсто, а властима Републике Српске 7 одсто извјештавања.

⁹⁶ Укупно је присуствовало 76 од 109 позваних учесника, али само су три од 24 дебате укључивале све позване учеснике 67. У исто вријеме, двије дебате одржане су са само једним учесником, док је једна дебата у оквиру серије дебата БХТ-1 за предсједничку функцију, организована за хрватске кандидате, морала бити отказана због непојављивања учесника.

информативном програму АТВ-а доминирало извјештавање о СНСД-у, док се БН првенствено фокусирао на опозиционе странке.

Регулаторна агенција за комуникације (РАК) није спроводила систематски мониторинг медијског извјештавања током изборне кампање, упркос законским обавезама и дугогодишњим препорукама ОДИHR-а, већ је своју надзорну функцију обављала искључиво на основу приговора. РАК је примила један приговор у вези са изборима од изборног кандидата којем је једна радиостаница ускратила бесплатно вријеме за емитовање. РАК је уважила приговор, након чега је обезбијеђено тражено медијско представљање. Међутим, у одсуству приговора у вези са изборним извјештавањем РТРС-а, РАК није предузела мјере како би обезбиједило поштовање законских захтјева у погледу равноправног и правичног извјештавања и реаговала на политичку пристрасност у програмима овог емитера. РАК је примила бројне приговоре у вези са извјештавањем неколико емитера о сахрани Ратка Младића. О овим приговорима није одлучено прије изборног дана.⁹⁷

Штампани и онлајн медији које је пратио ОДИHR ИПМ пружили су разноврсније и прилично обимно извјештавање о изборној кампањи. Међутим, и код њих су биле уочљиве страначки пристрасне уређивачке политике. Повлашћено извјештавање било је нарочито видљиво на популарном онлајн порталу *Аваз* (у корист странке СББ, коју предводи Фахрудин Радончић, власник Аваза), у *Гласу Српске* у корист СНСД-а и у *Вечерњем листу* у корист ХДЗ-а. Истовремено, најпопуларнији онлајн портал *Klix*, као и *Независне*, *Ослобођење* и *Радио Сарајево*, пружили су уравнотеженије извјештавање о изборној кампањи. Савјет за штампу и онлајн медије надлежан је за надзор над штампаним и онлајн медијима. Иако Изборни закон овом саморегулаторном тијелу даје широке надлежности, он не пружа никакве институционалне гаранције за његово функционисање, због чега Савјет зависи од сопствених ограничених ресурса. Савјет је запримио пет приговора у вези са изборима, од којих су три ријешена путем медијације прије дана избора.⁹⁸

Изборни спорови

Бирачи и изборни кандидати, чија су права повријеђена, могу поднијети приговоре у вези са изборима органима изборне администрације. ЦИК има право да покрене поступак по службеној дужности, укључујући и на основу информација добијених од грађанских посматрача. ЦИК у првом степену одлучује о одређеним повредама правила изборне кампање, укључујући оне које се односе на „говор мржње“ и злоупотребу административних ресурса, као и о жалбама на одлуке општинских изборних комисија (ОИК-а).⁹⁹ Апелационо одјељење Суда БиХ разматра жалбе на одлуке ЦИК-а, осим одлука о именовању предсједника бирачких одбора и њихових замјеника и о садржају гласачког листића, које су изузете од судске заштите, супротно обавезама ОЕБС-а.¹⁰⁰

Упркос великом броју примљених и размотрених приговора, као и изречених санкција, систем рјешавања изборних спорова и даље је у великој мјери недјелотворан и недовољно транспарентан.

⁹⁷ Дана 7. септембра, кабловски оператер у државном власништву *БХ Телеком* и приватни *Телемах* прекинули су емитовање РТРС-а, као и приватних канала АТВ и БН, у Федерацији БиХ током њиховог директног преноса сахране. Према подацима РАК-а, ово извјештавање довело је до подношења 240 приговора. Међу њима су били и приговори Удружења жртава и свједока геноцида и „Покрета мајки енклава Сребреница и Жепа“, који су навели да је РТРС систематски изостављао информацију о његовој правоснажној пресуди за геноцид, користио афирмативну терминологију и емитовао изјаве којима се релативизује геноцид у Сребреници без уредничког дистанцирања.

⁹⁸ Мандат Савјета првенствено је усмјерен на рјешавање спорова путем посредовања између подносиоца приговора и медија. Савјет доноси формалне одлуке само у случајевима када није могуће постићи договор.

⁹⁹ ОИК су надлежне за приговоре који се односе на регистрацију бирача и већину других повреда правила изборне кампање.

¹⁰⁰ Суд је утврдио да се на одлуку ЦИК-а којом је утврђен изглед гласачког листића не може уложити жалба, јер она представља општи управни акт. Погледати став 18. [Московског документа ОЕБС-а из 1991. године](#).

Од расписивања избора, ЦИК је запримила око 700 приговора и пријава, од којих је огромна већина потицала од грађана и организација цивилног друштва, као и из анонимних поднесака.¹⁰¹ Већина приговора односила се на наводно преурањено вођење изборне кампање, претежно путем друштвених мрежа, што је резултирало санкционисањем 70 изборних кандидата новчаним казнама у укупном износу од 655.500 КМ. Велики број приговора представљао је значајно оптерећење за механизам ЦИК-а за разматрање приговора, а због недовољних ресурса, упркос продуженом року за њихово разматрање, ЦИК није успјела да одлучи о свим приговорима прије изборног дана. Истовремено, непостојање јасних критеријума за разликовање уобичајеног политичког говора од изборне кампање, као и лажних информација од легитимне критике изборног процеса, изазива забринутост у погледу оправданости и пропорционалности изречених санкција.¹⁰² Истовремено, недостаци у правном оквиру онемогућили су ЦИК-у да се бави озбиљнијим облицима изборних злоупотреба, као што су измјене јавних буџета или расподјела претходно одобрених средстава ради повећања плата и пензија и обезбјеђивања социјалних давања и једнократних исплата, као и убрзавање инфраструктурних пројеката након расписивања избора.

Апелационо одјељење Суда БиХ размотрило је око 90 жалби на одлуке ЦИК-а, потврдивши већину њих, и није оспорило широко тумачење ЦИК-а у погледу преурањеног вођења изборне кампање и пласирања лажних информација.¹⁰³ Уставни суд је 24. и 25. септембра потврдио одлуке ЦИК-а и Суда БиХ којима су одбијене пријаве двије политичке странке за учешће на општим изборима због недовољног броја или неправилности у потписима подршке за њихову регистрацију. У оба случаја, Уставни суд је утврдио да није дошло до повреде права на слободне изборе.

Упркос ранијим препорукама ОДИHR-а, транспарентност административног и судског рјешавања изборних спорова остала је ограничена. Иако је ЦИК већину приговора разматрала на јавним сједницама, база података ЦИК-а не садржи одлуке нити текстове приговора, а образложења за изречене санкције и новчане казне нису увијек била јасна. Супротно ранијим препорукама ОДИHR-а, судске расправе нису биле отворене за јавност, а многе судске одлуке нису биле јавно доступне.

Домаћи и међународни посматрачи

Закон предвиђа посматрање избора од стране организација цивилног друштва и међународних организација, као и посматрача које именују изборни кандидати, како у земљи тако и у иностранству. Доприносећи транспарентности, закон посматрачима омогућава широк приступ изборном процесу и утврђује низ права, укључујући право да траже информације и документа, присуствују сједницама изборних комисија на свим нивоима, приступају просторијама у којима се спроводе изборне активности и пријављују неправилности изборним комисијама.

¹⁰¹ Док су политичке странке поднијеле 77 приговора, организације цивилног друштва (ОЦД) чиниле су око 40 одсто. Пресотале пријаве поднијели су појединци, анонимно или путем других канала као што је електронска пошта.

¹⁰² Овакав широко постављен приступ је у пракси довео до тога да велики број облика уобичајене политичке комуникације буде обухваћен правилима о преурањеном вођењу изборне кампање и самим тим подложен санкцијама. Слично томе, ЦИК није примјењивала довољно јасну методологију за утврђивање кршења прописа у вези са нетачним информацијама, укључујући у случајевима критика новоуведених изборних технологија.

¹⁰³ Став 5.10 [Копенхагенског документа ОЕБС-а из 1990. године](#) наводи да свако мора имати „дјелотворне правне лијекове против управних одлука, како би се загарантовало поштовање основних права и обезбиједио правни интегритет“.

У оквиру инклузивног процеса, ЦИК је акредитовала 1.557 посматрача које су предложиле организације цивилног друштва, 119 посматрача које су предложили изборни кандидати и 756 међународних посматрача. ОИК су акредитовале око 25.000 посматрача изборних кандидата. Поједине организације цивилног друштва, укључујући Коалицију за слободне и поштене изборе *Под лупом* и Transparency International БиХ, спроводиле су активности дугорочног посматрања, објављивале предизборне извјештаје о својим налазима и поднијеле ЦИК-у многе пријаве са захтјевима за испитивање неправилности у изборној кампањи, углавном у вези са преурањеним вођењем кампање. Поред тога, Под лупом је спровео теренску кампању едукације бирача ради подизања свијести о изборним информационо-комуникационим технологијама (ИКТ) и промјенама у поступку гласања.

Изборни дан

Изборни дан је углавном био миран и организован, али сложени поступци у комбинацији с потешкоћама у руковању информационо-комуникационим технологијама (ИКТ) довели су до значајних кашњењима и чекања за бираче. Централна изборна комисија објављивала је редовне, али не и свеобухватне информације о процесу гласања и излазности бирача током изборног дана. Прелиминарни резултати избора почели су се објављивати на њеној интернет страници у изборној ноћи од 20:00 часа, упркос томе што је вријеме гласања продужено на неодређеном броју бирачких мјеста због нагомиланих кашњења, што би потенцијално могло непотребно утицати на бираче који и даље гласају. Готово половина бирачких мјеста није омогућила самосталан приступ особама са ограниченим потешкоћама, а 20 одсто је имало неприладне унутрашње распореде просторије. Жене су чиниле половину бирачког особља, укључујући и предсједавајуће.

МИПМ-а је посматрала отварање на 139 бирачких мјеста и позитивно оцијенила 129. Иако је велики број бирачког особља и изборних материјала била присутна. Око три четвртине посматраних бирачких мјеста отворено је са мањим закашњењима због организацијских проблема, времена потребног за довршетак прописаних поступака или техничких проблема са ИКТ уређајима. У седам случајева отварање је каснило до сат времена или више. Иако су чланови бирачких мјеста углавном били упознати са поступцима, неке важне процедуралне заштитне мјере су изостављене, укључујући бројање и биљежење броја примљених гласачких листића (28 случајева) и досљедно биљежење броја сигурносних печата (47 случајева). Чланови бирачких мјеста наишли су на потешкоће у руковању са ИКТ уређајима у десет случајева.

У 1501 посматрању МИПМ-а, на 1454 бирачка мјеста, провођење процеса гласања оцијењено је негативно у 6 одсто случајева, што представља значајан број. Негативна запажања углавном су се приписивала проблемима са ИКТ уређајима и озбиљним недостацима у осигуравању тајности гласања и због самог изгледа унутрашњости просторија. На 19 одсто посматраних бирачких мјеста, поступци гласања углавном су се поштовали, иако је неколико процедуралних грешака током дана указивало на недовољну обуку особља на бирачким мјестима. Упркос законској обвези, бирачка мјеста нису досљедно обавјештавала бираче о поступцима гласања и мјерама за осигурање тајности гласања на. Надаље, бирачи, посебно старије особе, чини се да су имали потешкоћа са означавањем својих гласачких листића (36 одсто посматрања), што указује на неадекватну едукацију бирача. На око 16 одсто бирачких мјеста, посматрачи МИПМ-а примијетили су да су поступци гласања били дуготрајни, што је успорило сам процес.

На 30 одсто постараних бирачких мјеста, нису сви бирачи тајно означили своје гласачке листиће. Посматрачи МИПМ-а примијетили су да је тајност гласања потенцијално угрожена положајем бирачких кабина и распоредом бирачких мјеста у 20, односно 9 одсто посматрања. Надаље, у 32 одсто, чланови бирачких одбора и оператери који су стајали у близини скенера за гласачке листиће нису осигурали да бирачи тајно гласају, док у 14 одсто бирача нису правилно користили заштитну фасциклу за тајност гласања или су држали своје гласачке листиће са видљивом

предњом страном прије убацивања. У 4 одсто посматрања, уочене су особе које су пружале помоћ бирачима како усмјеравају њихов избор. На 3 одсто посматраних бирачких мјеста, особе осим одређеног члана бирачког одбора пратиле су ко је гласао или су се мијешале у процес, првенствено страначки посматрачи.

Углавном, бирачки одбори су адекватно управљали кориштењем ИКТ уређаја. Међутим, технички проблеми са уређајима за идентификацију и аутентификацију бирача (VIAD) пријављени су на 13 одсто бирачких мјеста. У 29 одсто посматрања, препознавање отиска прста није успјешно идентификовало све бираче на попису бирача, док је на око 4 одсто бирачких мјеста било је потешкоћа са читавањем идентификацијских докумената путем уређаја за идентификацију и аутентификацију бирача (VIAD). Осим тога, бирачки одбори извјештавали су да је неким бирачима ускраћена могућност гласања, првенствено зато што њихове новоиздане личне карте нису биле укључене у регистар бирача, те их стога уређаји за идентификацију и аутентификацију бирача нису препознали. У 9 одсто посматрања уочени су технички проблеми са скенерима гласачких листића, укључујући повремено заглављивање папира и случајеве у којима су се гласачки листићи морали уметати више пута (3 односно 4 одсто посматрања). Посматрачи су навели о 69 случајева (4 одсто) у којима је процес гласања обустављен због квара уређаја.

Страначки посматрачи били су присутни на 82 одсто посматраних бирачких мјеста, представљајући широк спектар кандидата. Грађански посматрачи забиљежени су на 19 одсто мјеста, што је допринијело транспарентности.

Затварање и бројање гласова посматрано је на 121 бирачком мјесту, а негативно је оцијењено на 25 бирачких мјеста због процедуралних грешака и организацијских проблема. Више од половине посматраних бирачких мјеста није довршило прописане поступке затварања и провјере интегритета прије почетка бројања, као што су бројање потписаних потврда путем уређаја за идентификацију и аутентификацију бирача (33 случаја), усклађивање броја бирача и гласачких листића пронађених у гласачким кутијама (35 случајева) или бројање и паковање неискориштених и оштећених гласачких листића (27 односно 50 случајева). Ометање процеса од стране страначких посматрача, техничких оператера или грађанских посматрача уочено је у 24 случаја.

Док су прелиминарни резултати генерисани скенерима гласачких листића и аутоматски пренесени у ЦИК путем интернета, службени резултати биће одређени на темељу обавезног ручног бројања. У половини посматраних бројања, чланови бирачких одбора нису слиједили прописани редослијед или су поступке проводили истовремено. Посматрачи МИПМ приписали су ове пропусте ограниченом разумијевању сложених поступака од стране чланова бирачких одбора и покушају проналазка практичних заобилазних рјешења. Утврђивање валидности гласачких листића било је углавном коректно и досљедно, одражавајући намјеру бирача. Ручно бројање показало је мања одступања од електронских резултата, углавном до десет гласова, на 55 бирачких мјеста. Проблеми са усклађивањем података о резултатима утврђених ручним бројањем уочени су у 25 случајева. У 21 случају бирачки одбори нису провели прописане унакрсне провјере намијењене утврђивању могућих аритметичких грешака. У 33 случаја чланови бирачких одбора имали су потешкоћа с попуњавањем записника о резултатима, док су у 15 случајева записнике унапријед потписали чланови бирачких одбора прије него што су у потпуности испуњени. Бирачка тијела нису јавно приказала копије записника о резултатима и прелиминарног извјештаја о резултатима које је генерисао скенер гласачких листића на 47, односно 53 бирачка мјеста, што је смањило транспарентност.

Међународна изборна посматрачка мисија (МИПМ) посматрала је почетну фазу израчуна резултата у 46 општинских изборних комисија. Процес је углавном оцијењен позитивно и

окарактерисан као учинковит и добро организован, док је већина провјера интегритета резултата проведена како је прописано. Процедурални пропусти, укључујући неадекватну провјеру достављених изборних материјала, забиљежени су у 4 посматрања, проблеми с интегритетом достављених изборних материјала у 10 посматрања, док су просторије ОИК-а сматране неадекватним за израчунавање резултата у 4 случаја. У 15 случајева, посматрачи МИПМ-а нису могли у потпуности пратити унос података о резултатима и провјерити њихову тачност, што је смањило транспарентност. Неколико општинских изборних комисија обавијестило је посматраче да ће следећи дан започети процес израчуна резултата због техничких проблема са новим системом за управљање резултатима.

*Верзија овог извјештаја на енглеском језику једини је званични документ.
Незванични превод доступан је на босанском, хрватском и српском језику.*

ИНФОРМАЦИЈЕ О МИСИЈИ ЗАХВАЛЕ

Сарајево, 5. октобар 2026. године – Ова Изјава о прелиминарним налазима и закључцима резултат је заједничког рада Канцеларије ОЕБС-а за демократске институције и људска права (ODIHR), Парламентарне скупштине ОЕБС-а (ПС ОЕБС), Парламентарне скупштине Савјета Европе (ПССЕ), Парламентарне скупштине НАТО-а (ПС НАТО) и Европског парламента (ЕП). Процјена је извршена како би се утврдило да ли су избори одржани у складу са обавезама ОЕБС-а и другим међународним обавезама и стандардима за демократске изборе, као и са домаћим законодавством.

Господина Луиса Граца предједавајући ОЕБС-а именовао је за специјалног координатора и шефа краткорочне посматрачке мисије ОЕБС-а. Госпођа Алеша Клаес предводила је делегацију ПС ОЕБС-а, господин Џоун Бликра предводио је делегацију ПССЕ, господин Свере Мирли предводио је делегацију ПС НАТО-а, господин Давор Иво Штир делегацију ЕП-а. Госпођа Тана де Зулуета шефица је ОДИХР ИПМ-а, који је распоређена од 20. августа.

Ова Изјава о прелиминарним налазима и закључцима објављује се прије окончања изборног процеса. Коначна оцјена избора зависиће, између осталог, од начина спровођења преосталих фаза изборног процеса, укључујући бројање гласова, табеларно приказивање и објављивање резултата, као и поступање по евентуалним приговорима или жалбама након изборног дана. ODIHR ће објавити свеобухватни коначни извјештај, укључујући препоруке за могућа побољшања, приближно осам седмица након окончања изборног процеса. ПС ОЕБС-а представиће свој извјештај на наредном састанку. ПССЕ ће представити свој извјештај на сједници свог Сталног одбора у Будви 27. новембра 2026. године. ПА НАТО.. и ЕП ће представити извјештај на сљедећој сједници Одбора за вањске послове.

ODIHR ИПМ чини 22 експерта у главном граду и 26 дугорочних посматрача распоређених широм земље. На изборни дан било је распоређено 408 посматрача из 41 земље, укључујући 272 краткорочних посматрача које је распоредио ODIHR, као и делегацију ПС ОЕБС-а од 66 чланова, делегацију ПССЕ-а и ПС НАТО од 24 члана појединачно и делегацију Европског парламента од 22 чланова. Отварање бирачких мјеста посматрано је на 139 бирачких мјеста, а гласање на 1,454 бирачких мјеста широм земље. Бројање гласова посматрано је на 121 бирачких мјеста, а табеларна обрада резултата у 46 ОИК-а.

Посматрачи желе да се захвале властима на позиву за посматрање избора, као и Централној изборној комисији и Министарству иностраних послова Босне и Херцеговине на пруженој помоћи. Такође изражавају захвалност другим државним институцијама, политичким странкама, организацијама цивилног друштва и представницима међународне заједнице на сарадњи.

За додатне информације, молимо контактирајте:

Тана де Зулуета, шефица ODIHR ИПМ-а, у Сарајеву (Tana.dezulueta@odihr.ba);
Томас Рајмер, портпарол ODIHR-а (Thomas.Rymer@odihr.pl; +48 609 522 266), или Виторија Занелати, савјетница за изборе ODIHR, у Варшави (Vittoria.Zanellati@odihr.pl; +48 695 917 357);

Стефани Колтчанов, шефица администрације ПС ОЕБС-а за посматрање избора (Stephanie.Koltchanov@oscepa.dk), или Нат Пару, директор за комуникације ПС ОЕБС (nat@oscepa.dk; +45 601 08 177);

Богдан Торсатори, виши службеник за изборе ПССЕ-а, (Bogdan.TORCATORI@coe.int; +33 650 39 2940);

Андријус Авизус, директор НАТО политчког комитета (Aavizius@nato-pa.int);

Сантијаго Мондрагон Виал, администратор, Европски парламент
(Santiago.Mondragon@europarl.europa.eu; +32 498 98 99 60).

Адреса ОДИHR ИПМ-а:
Зграда Capital Tower, 9. спрат
Џемала Биједића, б.б.
Сарајево
Босна и Херцеговина